

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikoslain 2 luvun 14 a §:n ja 45 luvun muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslain sotilasrikoksia koskeva 45 luku. Siihen ei ehdoteta merkittäviä asiallisia muutoksia lukuun ottamatta sitä, että sotilaiden poliittista toimintaa koskevasta kriminalisoinnista ehdotetaan poistettavaksi sananvapauden rajoittamista merkitsevä säännös. Muilta osin muutokset liittyvät ensisijaisesti lain kirjoittamistekniikkaan. Voimassa olevan lain kriminalisoinneista ehdotetaan poistettavaksi haitantekoa esimiehelle, luvatonta lainan ottamista, kurittomuutta ja täytöntöönpanorikkomusta koskevat erilliset kriminalisoinnit, koska luvun muut tunnusmerkitöt kattavat myös mainittujen rikosten tekotavat. Rangaistusten ankaroitumista merkitsisivät lukuun otettavaksi ehdotetut säännökset törkeästä vartiorikoksesta ja törkeästä esimiesaseman väärinkäyttämisestä. Muilta osin rangaistusasteikkoihin ehdotetaan tehtäväksi muutamia käytännön kannalta vähämerkityksisiä muutoksia.

Rikoslain 2 luvussa säädetään sotilasarvon menettämisestä tuomioistuimen päätöksellä. Lukuun lisättäisiin säännös, jonka mukaan alinta sotilasarvoa ei voida tuomita menetettäväksi.

Sotilasoikeudenkäyntilaissa oleva viittaus rikoslain 45 lukuun muutettaisiin niin, että viittaus koskisi uudistetun 45 luvun asianomaista pykälää.

Asevelvollisuuslaissa säädetään siitä, milloin asevelvollisena palvelevalle sotilaille voidaan myöntää lupa osallistua poliittisten luottamustointen hoitamiseen ja poliittisiin tilaisuuksiin. Koska tällainen osallistuminen poliittiseen toimintaan ei rikoslain 45 luvun uudistuksen vuoksi olisi enää riippuvainen esimiehen antamasta luvasta, ei myöskään enää olisi tarvetta luvan antamisen edellytyksiä koskevaan sääntelyyn.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan noin puolen vuoden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	3
1. Nykytila ja muutosten tarve	3
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	4
3. Esityksen vaikutukset	5
4. Asian valmistelu	5
5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	5
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	6
1. Lakiehdotusten perustelut	6
1.1. Rikoslaki	6
1.2. Sotilasoikeudenkäyntilaki	12
1.3. Asevelvollisuuslaki	12
2. Voimaantulo	12
3. Säättämisjärjestys	12
LAKIEHDOTUKSET	
1. Laki rikoslain 2 luvun 14 a §:n ja 45 luvun muuttamisesta	13
2. Laki sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:n muuttamisesta	18
3. Laki asevelvollisuuslain 50 a §:n muuttamisesta	19
LIITE	
Rinnakkaistekstit	
1. Laki rikoslain 2 luvun 14 a §:n ja 45 luvun muuttamisesta	20
2. Laki sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:n muuttamisesta	34
3. Laki asevelvollisuuslain 50 a §:n muuttamisesta	35

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila ja muutosten tarve

Yleistä

Sotaväen rikoslaki (71/1919) kumottiin vuoden 1984 alusta lukien, jolloin rikoslakiin lisättiin uusi sotilasrikoksia koskeva 45 luku (321/1983). Lukua koskevan hallituksen esityksen (HE 85/1981 vp) perusteluista ilmenee, että yhtenä periaatteena oli sotilasrikoksia koskevien rangaistussäännösten määrän rajoittaminen vähimpään mahdolliseen ja niiden soveltamisalan määrääminen suppeaksi eli rauhan aikana vain sotilaita koskevaksi. Rangaistussäännökset kirjoitettiin yleisempään muotoon kuin sotaväen rikoslaisissa, rangaistusasteikkoja lievennettiin ja eri rikoksista määrättävien seuraamusten keskinäistä suhdetta tarkistettiin.

Rikoslain 45 luvussa ei ole sen voimassaoloaikana ilmennyt merkittäviä uudistustarpeita, joskin kantahenkilökunnan poliittiselle toiminnalle asetettuja rajoituksia on toisinaan arvosteltu. Luku ei kuitenkaan vastaa systematiikaltaan eikä kirjoitustavaltaan rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksuttuja periaatteita. Moni luvun pykälistä sisältää useita kriminalisointeja. Lisäksi luvussa on sellaisia rangaistussäännöksiä (11 §:n haitanteko esimiehelle, 14 §:n luvaton lainan ottaminen, 24 §:n kurittomuus ja 25 §:n täytäntönpäntörikkomus), joissa tarkoitettua menettelyä voidaan katsoa toteuttavan muun rikoksen tunnusmerkistön ja joiden erillistä kriminalisointia ei voida pitää tarpeellisenä.

Rikoslain 2 luvun 14 a §:ssä säädetään sotilasarvon menettämisestä. Joka tuomitaan rangaistukseen maanpetos- tai valtiopetosrikoksesta taikka muusta rikoksesta vankeuteen vähintään kahdeksi vuodeksi, on tuomittava menettämään sotilasarvonsa, jollei sotilasarvon menettämistä ole pykälästä tarkemmin ilmenevistä syistä pidettävä kohtuuttomana. Sotilas- ja palvelusarvoista annetun asetuksen (500/1994) 2 §:n 1 momentissa on lueteltu käytössä olevat sotilasarvot. Niistä alin on sotamiehen arvo. Näin ollen alinkin eli sotamiehen sotilasarvo voitaisiin tuomita menetetyksi. Tätä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena.

Sotilaat ja poliittinen toiminta

Elokuun 1 päivänä 1995 voimaan tullessa

hallitusmuodon muutoksella toteutettiin perusoikeusuudistus. Hallitusmuodon vanhan 16 §:n mukaan oli mahdollista lailla säätää sellaisia rajoituksia perusoikeuksien käyttämiseen, jotka muun muassa sotapalveluksessa oleviin nähden olivat välttämättömiä. Vastaavaa säännöstä ei hallitusmuodossa enää ole, joten sotilaat eivät nykyään ole perusoikeuksien suhteen missään erityisasemassa muihin ihmisiin verrattuina. Säännöksestä luopumista perustellaan perusoikeusuudistusta koskevan ehdotuksen perusteluissa (HE 309/1993 vp) ihmisoikeussopimuksissa omaksutuilla periaatteilla ja todetaan, että perusoikeuksien rajoitukset on sotilaidenkin osalta arvioitava yleisten rajoituskriteerien pohjalta. Rikoslain 45 luvun 26 §:ää ei perusteluissa erikseen mainita eikä siitä luopumista ole perusoikeusuudistuksen yhteydessä nimenomaisesti edellytetty.

Hallitusmuodon 10 §:n mukaan jokaisella on sananvapaus, johon sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen eli Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen (SopS 19/1990) 10 artikla sisältää myös säännöksen sananvapaudesta. Mainitut säännökset huomioon ottaen ei ole löydettävissä sellaisia perusteita, joilla rikoslain 45 luvun 26 §:n 1 momentissa säädetyin tavoin voitaisiin katsoa rangaistavaksi sotilaa sellainen ilman esimiehen lupaa tapahtuva osallistuminen puolueen tai puoluepoliittista toimintaa harjoittavan tai sitä tukevan yhdistyksen julkiseen tilaisuuteen tai muuhun kokoukseen, jonka yhteydessä sotilas pitäisi alustuksia tai esitelmää tai lausuisi mielipiteitä puoluepoliittisista asioista. Lisäksi nykyisen lain käyttämä sanonta "puoluepoliittinen asia" on sisällöltään varsin epätäsmällinen ja tulkinnanvarainen eikä sellaisenaan täytä rangaistussäännökseltä edellytettävää täsmällisyyden vaatimusta.

Asevelvollisuuslain (452/1950) 50 a §:n 1 momentissa on säännös siitä, millä edellytyksillä asevelvolliselle on myönnettävä lupa poliittisten luottamustointien hoitamiseen ja lupa osallistua rikoslain 45 luvun 26 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla siinä tarkoitettuun tilaisuuteen tai kokoukseen. Lupa on

myönnettävä, jos tehtävien hoitaminen ja osallistuminen voi tapahtua asianomaisen vapaa-aikana ja haittaamatta hänen palvelustehtäviensä suorittamista. Muutoin voidaan lupa myöntää, jos siihen on erityinen syy. Asevelvollisuuslain säännös ei kuitenkaan poista niitä periaatteellisia ongelmia, joita rikoslain 45 luvun 26 §:n 1 momentin rangaistussäännökseen liittyy.

Yhdistymisvapaudesta säädetään hallitusmuodon 10 a §:n 2 momentissa. Jokaiselle kuuluvaan yhdistymisvapauteen sisältyy oikeus ilman lupaa perustaa yhdistys, kuuluu tai olla kuulumatta yhdistykseen ja osallistua yhdistyksen toimintaan. Tarkempia säännöksiä yhdistymisvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen yhdistymis- ja kokoontumisvapautta koskevan 11 artiklan mukaan artikla ei estä laillisten rajoitusten asettamista asevoimiin, poliisiin tai valtionhallintoon kuuluviin nähden heidän käyttäessään näitä oikeuksia. Vastaavanlainen säännös on myös kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 8/1976) 22 artiklassa. Yhdistymisvapautta koskevat säännökset siis mahdollistavat yhdistymisvapauden rajoittamisen sotilaiden osalta sillä tavoin kuin nykyisessä rikoslain 45 luvun 26 §:n 2 momentissa säädetään.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on saattaa rikoslain 45 luku rakenteeltaan vastaamaan muita rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä uudistettuja lukuja sekä karsia luvusta eräät tarpeettoman yksityiskohtaisiksi osoittautuneet erityiset rangaistussäännökset.

Luvun rangaistussäännökset ehdotetaan ryhmiteltäviksi uudelleen ja kirjoitettaviksi niin, että kussakin pykälässä olisi vain yksi kriminalisointi. Luvun alkuun tulisivat erilaisia palvelusvelvollisuuden rikkomisia tai laiminlyömiä koskevat säännökset ja näiden jälkeen poissaolorikoksia koskevat pykälät. Seuraavana olisivat käskynalaisen esimieheen kohdistamia tekoja koskevat kriminalisoinnit, joita seuraisivat esimiesaseman väärinkäyttämistä koskevat säännökset. Rauhajan rikoksista viimeisinä säädettäisiin sotilaan käyttäytymiseen liittyvistä teoista. Sota-ajan sotilasrikoksia samoin kuin sotavankien tekemiä rikoksia kos-

kevat säännökset olisivat vielä ennen luvun määritelmiä ja soveltamisalan rajoituksia koskevia loppupykäläiä.

Voimassa olevan lain luvatonta poliittista toimintaa koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi niin, että siinä asetetuista sotilaan sananvapautta koskevista rajoituksista luovuttaisiin. Niin kuin edellä on todettu, tällaiset rajoitukset eivät ole sopusoinnussa hallitusmuodon sananvapautta koskevan 10 §:n 1 momentin eivätkä myöskään Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan kanssa.

Valtakunnan turvallisuusnäkökohdat sekä puolustusvoimien tehtävien ja toiminnan erityislaatu edellyttävät kuitenkin, että puolustusvoimissa kantahenkilökuntaan kuuluvina palvelevien poliittista osallistumista ja toimintaa täytyy voida rajoittaa. Puolustusvoimien on kyettävä toteuttamaan tehtävänsä riippumatta valtakunnassa kulloinkin vallitsevista poliittisista voimasuhteista ja niissä tapahtuvista muutoksista. Puolustusvoimien puoluepoliittista sitoutumattomuutta onkin perinteisesti pidetty tärkeänä. Kun kuva puolustusvoimista käytännössä paljolti syntyy sen henkilökunnan toiminnan perusteella, on paikallaan asettaa kantahenkilökunnan poliittiselle toiminnalle rajoituksia.

Puolueisiin kuulumisen salliminen saattaisi myös vaarantaa virkanimitysten ja tehtävään määräämisten eli virkasijoitusten puolueettomuuden, tai ainakin herättää sotaväen kaltaisessa jyrkän hierarkkisessa yhteisössä epäilyksiä puolueettomuuden vaarantumisesta. Kun puolustusvoimien toiminnan luonteen kuuluu käskyvaltajärjestelmä ja kun yleisen asevelvollisuuden perusteella jokainen miespuolinen kansalainen joutuu asevelvollisena palvelemaan puolustusvoimissa, kantahenkilökuntaan kuuluvien esimiesten poliittisen sitoutumattomuuden merkitys on erityisen tärkeä. Muussa tapauksessa saattaisi syntyä epäilyksiä käskyvallan käytön objektiivisuudesta esimerkiksi määrättäessä henkilöitä vaarallisiin tehtäviin.

Ehdotuksen mukaan rangaistavaksi jäisi edelleen muiden kuin asevelvollisuuttaan suorittavien puolustusvoimissa ja rajavartiolaitoksessa palvelevien sotilaiden kuuluminen jäsenenä puolueeseen tai puoluepoliittista toimintaa harjoittavaan tai sitä tukevaan yhdistykseen.

Luvatonta poliittista toimintaa koskevan rangaistussäännöksen uudistaminen tekee tarpeettomaksi nykyisin asevelvollisuuslain

50 a §:n 1 momentissa olevan säännöksen siitä, milloin asevelvolliselle on myönnettävä lupa poliittisten luottamustointien hoitamiseen ja lupa osallistua alustuksia tai esitelmiä pitämällä taikka puoluepoliittisista asioista mielipiteitä lausumalla puolueen tai muuhun vastaavaan julkiseen tilaisuuteen tai muuhun kokoukseen. Sen sijaan edelleen olisi tarpeen nykyisin 2 momentissa oleva sääntely siitä, milloin varusmiespalvelusta suorittavalle asevelvolliselle on myönnettävä lupa osallistua palvelusolosuhteittensa kehittämistä tarkoittavaan toimintaan.

Voimassa olevassa 45 luvussa olevista haitantekoa esimiehelle (11 §), luvutonta lainan ottamista (14 §), kurittomuutta (24 §) ja täytäntöönpanorikkomusta (25 §) koskevista erityisistä kriminalisoinneista ehdotetaan luovuttavaksi, koska palvelusrikoksia (1—4 §), poissaolorikoksia (9—10 §) ja kuuliaisuusrikoksia (11—14 §) koskevien säännösten on katsottava kattavan myös mainitut teot ja koska niihin ei liity sellaisia erityispiirteitä, että niiden erillistä kriminalisoinnista olisi pidettävä tarpeellisena. Tarvittaessa on mahdollista rajoittaa ohjesäännöillä esimerkiksi esimiehen oikeutta ottaa lainaa käskynalaiselta.

Vartiorikoksen ja esimiesaseman väärinkäyttämisen osalta ehdotetaan lakiin otettavaksi myös törkeitä tekemuotoja koskevat säännökset. Vaikka vartiorikoksen ja esimiesaseman väärinkäyttämisen tunnusmerkistön toteuttavat teot sinänsä täyttävät myös palvelusrikoksen tunnusmerkistön, on näiden tekojen erillinen kriminalisointi katsottu edelleen tarpeelliseksi. Vartiorikos on yleensä omiaan aiheuttamaan suurempaa vahinkoa tai vaaraa kuin palvelusrikos ja esimiesaseman väärinkäyttämisen moitittavuutta on syytä korostaa palvelusrikosta ankarammalla rangaistushalla.

Palvelusrikkomusta ja vartiorikkomusta koskevat säännökset, joissa kummassakin säädetään sekä lievistä tahallista että tuottamuksellisesta tekemuodosta, ehdotetaan korvattaviksi lievää ja tuottamuksellista tekemuotoa koskevilla erillisillä säännöksillä.

Sota-aikana tehtyjä sotilasrikoksia koskeva sääntely ehdotetaan toteutettavaksi nykyisten erillisten säännösten sijasta yhdellä pykälällä, johon sisällytettäisiin omat rangaistusasteikkonsa sota-ajan sotilasrikoksille. Vastavalla tavalla säädettäisiin vaarallisista sotilasrikoksista, joista nykyään on kustakin oma säännöksensä.

Rikoslain kokonaisuudistuksessa noudatettu periaatteen mukainen rikosten porrastaminen perustekomuodon lisäksi törkeisiin ja lieviin tekemuotoihin merkitsisi eräissä tapauksissa asteikkojen lievenemistä tai ankaroitumista nykyisestä. Muutokset johtuvat lakiteknisistä syistä eikä niillä tavoitella muutosta nykyiseen rangaistuskäytäntöön. Uudet tekemuodot tarjoavat yleensä mahdollisuuden joustaa lievempään tai ankarampaan suuntaan rikoksen sitä vaatiessa.

Rikoslain 2 luvun 14 a §:ään lisättäisiin uusi momentti, jossa säädettäisiin, että alinta sotilasarvoa ei voida tuomita menetetyksi.

3. Esityksen vaikutukset

Esityksessä ehdotetut muutokset eivät juuri vaikuta rangaistavan menettelyn alaan lukuun ottamatta poliittisen toiminnan rangaistavuuteen ehdotettua supistusta. Esityksellä ei ole suoranaisia taloudellisia eikä organisaatorisia vaikutuksia. Sotilasrikoksia koskevien säännösten muuttuminen aiheuttaa puolustusvoimissa mittavan koulutus- ja ohjeistustarpeen, koska näiden säännösten tuntemus on tarpeen jokaiselle puolustusvoimien noin 9 000:lle sotilasarvossa palvelevalle. He saattavat joutua soveltamaan uusia säännöksiä esimerkiksi kurinpitoesimiehinä tai kouluttajina.

4. Asian valmistelu

Rikoslain 45 luvun uudistamista koskeva esitys on alun perin valmisteltu oikeusministeriön asettamassa rikoslakiprojektissa. Rikoslakiprojektin ehdotuksesta pyydettiin lausunto eri viranomaisilta ja järjestöiltä. Sotilasarvon menetetyksi tuomitsemista koskeva lainmuutos perustuu puolustusministeriön aloitteeseen.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Rikoslain kokonaisuudistuksen ensimmäinen vaihe on tullut voimaan vuoden 1991 alussa ja toinen vaihe 1 päivänä syyskuuta 1995. Näiden uudistusten yhteydessä ei rikoslain 45 lukua ole muutettu. Niiden jälkeen rikoslain kokonaisuudistus on jatkunut pienempinä osauudistuksina. Sotilasrikoksia koskevat säännökset muodostavat siinä määrin erillisen oikeudenalan, että niiden uudistaminen erikseen ei aiheuta hankaluuksia.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Rikoslaki

2 luku. Rangaistuksista

14 a §. Pykälässä säädetään sotilasarvon menettämisestä. Joka tuomitaan rangaistukseen maanpetos- tai valtiopetosrikoksesta taikka muusta rikoksesta vankeuteen vähintään kahdeksi vuodeksi, on tuomittava menettämään sotilasarvonsa, jollei sotilasarvon menettämistä huomioon ottaen rikoksen laatu, rikokseen johtaneet ja siitä ilmenevät seikat sekä sotilasarvon menettämisestä tekijälle aiheutuvat muut seuraukset ole pidettävä kohtuuttomana. Yleisperusteluissa esitetyistä syistä pykälään lisättäisiin 2 momentti. Siinä säädettäisiin, että alinta sotilasarvoa ei kuitenkaan tuomita menettäväksi.

45 luku. Sotilasrikoksista

1 §. *Palvelusrikos*. Pykälän 1 momentti on asiallisesti samansisältöinen kuin voimassa olevan 45 luvun palvelusrikosta koskeva 15 §:n 1 momentti. Sanamuotoa ehdotetaan kuitenkin täsmennettäväksi niin, että noudattamatta jättämisen kohteena olisi oltava ohjesäännössä oleva tai muulla tavoin annettu määräys. Ohjesäännöt sisältävät myös paljon sellaisia suositusluonteisia ohjeita, joiden noudattamisen laiminlyömistä ei ole tarkoituksenmukaista kriminalisoida. Lisäksi säännöksestä ilmeni selvyuden vuoksi, että rangaistavaa on sekä ohjesäännöllä tai muulla tavoin annetun määräyksen rikkominen että tällaisen määräyksen täyttämättä jättäminen.

Rangaistavan palvelusvelvollisuuden rikkomisen ala on ehdotetussa ja myös voimassa olevassa pykälässä laajempi kuin rangaistavan virkavelvollisuuden rikkomisen ala rikoslain 40 luvun 10 §:ssä, koska rangaistavuudelle ei ole asetettu vähäisyyskynnystä. Tämä on kuitenkin perusteltua, sillä käytäntö on osoittanut, että erityisesti sotilasyhteisössä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tapahtuva puuttuminen kuria ja järjestystä vaarantaviin suhteellisen lieviinkin ilmiöihin on tehokas keino vähentää vakavampien ri-

kosten määrää. Tällainen puuttuminen johtaa yleensä kurinpitoseuraamukseen, joka on luonteeltaan ja ankaruudeltaan rikosoikeudellista seuraamusta olennaisesti lievempi.

Pykälän soveltamisala olisi nykyistä laajempi sikäli, että palvelusrikoksena rangaistaisiin myös nykyisessä laissa erikseen kriminalisoidut luvaton lainan ottaminen (14 §) ja kurittomuus (24 §), joissa on kysymys palvelusrikoksen tunnusmerkistön toteuttavasta menettelystä ja joiden erilliselle kriminalisoimiselle ei ole nähtävissä käytännön tarpeita. Luvattoman lainan ottamisen osalta ehdotus sinänsä merkitsee enimmäisrangaistuksen korottamista, mutta kysymyksessä oleva teko on luonteeltaan sellainen, että se yleensä voitaisiin käsitellä ehdotetun 3 §:n mukaisena lievänä palvelusrikoksena. Nykyisin kurittomuutena rangaistaviin tekoihin saattaa soveltua myös sotilaan sopimatonta käyttäytymistä koskeva rangaistussäännös (ehdotettu 17 §), mikäli tällaiseen tekoon on syyllistytty muulloin kuin palvelustehtävässä oltaessa.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan rangaistaisiin palvelusrikoksena myös voimassa olevan luvun 22 §:ssä erikseen kriminalisoitu päihtymys palveluksessa, joka on luonteeltaan palvelusvelvollisuuteen kohdistuva teko. Palveluspäihtymyksen rinnastaminen palvelusrikokseen merkitsisi teon enimmäisrangaistuksen nousemista kolmesta kuukaudesta yhteen vuoteen vankeutta. Koska mahdollisuus kurinpitorangeistuksen käyttämiseen perustunnusmerkistönkin osalta edelleen säilyisi ja koska vähäiset tapaukset voitaisiin käsitellä lievinä palvelusrikoksina, ei muutoksella olisi olennaista merkitystä. Käytännössä teosta ei ole tuomittu vankeusrangaistuksia. Vakavissa palveluspäihtymystapauksissa täytyy lähes poikkeuksetta joiltakin osin myös palvelusrikoksen muu tunnusmerkistö. Jos taas sotilas on palvelustehtävässä päihtyneenä mutta hänen kykynsä suorittaa palvelusta ei kuitenkaan ole alentunut, voidaan tekoa arvioida lievänä palvelusrikoksena.

Momentin 2 kohdan mukaan palvelusrikoksena olisi rangaistava palveluksen välttäminen, josta on voimassa olevassa 6 §:ssä

erillinen rangaistussäännös. Teko on luonteeltaan palvelusvelvollisuuteen kohdistuva. Kun ainakaan kaikissa tapauksissa ei ole osoitettavissa selvää ohjesääntöjen tai muiden määräysten rikkomista, johon palveluksen välttämistä syyllistyy, on erillinen palveluksen välttämistä koskeva teonkuvaus tarpeen. Voimassa olevan 6 §:n 1 momentin mukaan muulloin kuin sota-aikana tehdystä teosta tuomitaan vankeutta enintään yhdeksi vuodeksi tai kurinpitorangeistus, joten tekoa koskeva rangaistusasteikko ei muuttuisi. Kuten nykyisinkin, palveluksen välttämiseksi tapahtunut itsensä vioittamisen tai terveytensä vahingoittamisen yritys rinnastettaisiin täytettyyn teokseen. Sen sijaan valheellisen tiedon esittämisen tai muun vilpillisen menettelyn yritystä ei ole tarpeen erikseen mainita, koska tekoa on pidettävä täytettynä jo heti valheellisen tiedon tultua esitettyksi tai vilpillisen menettelyn tapahduttua.

2 §. *Törkeä palvelusrikos.* Pykälä vastaa asiallisesti voimassa olevan luvun 16 §:ää mutta on kirjoitettu sellaiseen muotoon, jota rikosten törkeitä tekemuotoja koskevissa säännöksissä nykyään on noudatettu.

3 §. *Lievä palvelusrikos.* Voimassa olevan luvun 15 §:n 2 momentin säännös palvelusrikkomuksesta kattaa sekä vähäiset palvelusrikokset että huolimattomuudesta tai varomattomuudesta tapahtuvan palvelusrikkomuksen objektiivisen tunnusmerkistön toteuttavan menettelyn. Ehdotettu 3 § koskee vähäisiä tahallisia palvelusrikkoksia ja on kirjoitettu muodoltaan vastaamaan rikoslain muita lieviä tekemuotoja koskevia säännöksiä. Seuraamukseksi lievistä palvelusrikkoksesta ehdotetaan kurinpitorangeistus, kun voimassa olevassa laissa säädetään palvelusrikkomuksesta seuraamukseksi kurinpitorangeistus tai vankeutta enintään kolme kuukautta.

4 §. *Tuottamuksellinen palvelusrikos.* Ehdotettu pykälä kattaisi voimassa olevan luvun 15 §:n 2 momentissa tarkoitetut huolimattomuudesta tai varomattomuudesta tehdyt teot, vaikkakin nykyistä kirjoitustapaa noudattaen sanat "tai varomattomuudesta" on jätetty pois. Tuottamuksellisesta palvelusrikkoksesta voitaisiin tuomita paitsi kurinpitorangeistukseen myös vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi. Vankeuden sisällyttäminen rangaistusasteikkoon on katsottu tarpeelliseksi toisaalta siitä syystä, että teko saattaa törkeimmissä tapauksissa osoittaa tekijässään tahallisuutta lähentelevää syyllisyyden astetta, ja toisaalta siksi, että teko

saattaa puolustusvoimien erityisolosuhteiden vuoksi joissakin tapauksissa olla omiaan aiheuttamaan huomattavankin suurta vahinkoa tai vaaraa. Esimerkkinä voidaan mainita huolimaton tupakointi räjähdys- tai polttoainevaraston liepeillä taikka hutilointi lentokoneen huoltotöissä. Vankeusrangaistuksen käyttäminen tulisi kuitenkin kysymykseen vain vakavissa tapauksissa.

5 §. *Vartiorikos.* Pykälä vastaa voimassa olevan luvun 17 §:n 1 momentin vartiorikosta koskevaa säännöstä.

6 §. *Törkeä vartiorikos.* Voimassa olevaan lakiin ei sisälly törkeää vartiorikosta koskevaa kriminalisointia. Joissakin tapauksissa saattaa vartiopalvelukseen kuuluvien velvollisuuksien laiminlyöminen aiheuttaa huomattavaa tai erityisen tuntuvaan vahinkoa tai tällaisen vahingon vaaraa. Näin on esimerkiksi silloin, kun poikkeuksellisissa oloissa vartiointavana on vaarallista tai arvokasta omaisuutta sisältävä kohde. Tällaiset tapaukset sinänsä täyttäisivät usein törkeän palvelusrikkomuksen tunnusmerkistön, mutta ottaen huomioon, että vartiorikkomuksen perustekomuodossakin rangaistusuhka on ankarampi kuin palvelusrikkoksessa, on perusteltua korostaa vartiopalveluksen erityislaatua säätämällä erikseen vartiorikkomuksen törkeästä tekemuodosta. Sitä paitsi olisi epäjohdonmukaista, jos ei näin törkeästä palvelusvelvollisuuden rikkomisesta voitaisi tuomita yhtä ankaraa rangaistusta kuin muista rikoslain törkeistä rikoksista. Rangaistusasteikoksi ehdotetaan vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta.

7 §. *Lievä vartiorikos.* Rikoslain 45 luvun 17 §:n 2 momentissa säädetään nykyään vartiorikkomuksesta, jolla tarkoitetaan paitsi vähäistä vartiorikosta myös huolimattomuudesta tai varomattomuudesta tehtyä pykälän 1 momentissa tarkoitettua tekoa. Ehdotettu lievää vartiorikosta koskeva säännös kattaisi sellaisen tahallisen vartiorikkomuksen objektiivisen tunnusmerkistön toteuttavan menettelyn, joka kokonaisuutena arvostellen on vähäinen. Rangaistusasteikko olisi sama kuin voimassa olevan lain vartiorikkomuksessa eli kurinpitorangeistus tai vankeutta enintään kuusi kuukautta.

8 §. *Tuottamuksellinen vartiorikos.* Pykälän perusteella rangaistaisiin nykyisen 17 §:n 2 momentissa tarkoitetuista huolimattomuudesta tai varomattomuudesta tehdyistä teoista. Niin kuin ehdotetussa 4 §:ssä myös tässä käytetään pelkästään sanaa "huolimattomuus"

desta" kuvaamaan vaadittavaa syyksiluettavuuden astetta. Seuraamuksena olisi kurinpitörangaistus tai vankeutta enintään kolme kuukautta. Enimmäisrangaistus olisi siis lievempi kuin voimassa olevan lain mukaisessa vastaavassa, vartiorikkomusta koskevassa säännöksessä. Tämä johtuu siitä, että tuottamuksellinen vartiorikos on moitittavuudeltaan vähäisempi kuin lieväkin tahallinen teko.

9 §. *Luvatton poissaolo.* Ehdotettu pykälä vastaa nykyisen 45 luvun 4 §:n 1 momentin luvatonta poissaoloa koskevaa säännöstä. Säännöksessä tarkoitettu paikka, jossa sotilaan on palveltava, määritellään ohjesäännöissä tai muuten sotilaskäskyteitse annettavissa määräyksissä.

Luvattoman poissaolon tunnusmerkistön toteuttava teko saattaa joissakin tilanteissa samalla toteuttaa palvelusrikoksen tunnusmerkistön. Näin on asianlaita esimerkiksi silloin, kun sotilas poistumalla luvatta palvelupaikastaan laiminlyö jonkin ennalta tiedossaan olleen erityisen palvelustehtävän suorittamisen. Nykyään lakia on tulkittu niin, että tällaisessa tilanteessa tekijä on tuomittu vain luvattomasta poissaolosta. Tätä tulkintaa voidaan arvostella, koska se merkitsee tekijälle lievempää seuraamusta verrattuna esimerkiksi siihen tilanteeseen, että hän välttäisi palvelustehtävän kätkeymällä kasarmialueelle. Tämän vuoksi tällaisissa tapauksissa voisi olla paikallaan soveltaa sekä luvatonta poissaoloa koskevaa että kysymyksessä olevaan palvelusrikokseen soveltuva säännöstä, kun on selvästi osoitettavissa, että luvattoman poissaolon tarkoituksena on ollut nimenomaan tietystä palvelustehtävästä välttyminen.

10 §. *Karkaaminen.* Pykälä on asiallisesti samansisältöinen kuin voimassa olevan lain karkaamista koskeva säännös 45 luvun 4 §:n 2 momentissa. Sillä, että pykälässä on käytetty ilmaisua "jatkanut poissaoloaan siten, että...", on tahdottu korostaa sitä, että tekijältä edellytetään tietoisuutta poissaolon pykälässä mainitusta vaikutuksesta koulutukseen tai palvelukseen. Sanamuodon muutoksella ei kuitenkaan tavoitella oikeuskäytännön muutosta sen suhteen, milloin tekijällä on katsottava olleen tällainen tietoisuus. Oikeuskäytäntöä on linjattu muun muassa eräillä korkeimman oikeuden päätöksillä (KKO 1989:150 ja 1991:180).

11 §. *Esimiehen väkivaltainen vastustaminen.* Ehdotettu pykälä vastaa asiallisesti ny-

kyisen 45 luvun 9 §:n 1 ja 4 momentin sisältöä. Momentit on yhdistetty siten, että nykyisessä 4 momentissa erikseen luetellut vartiomies, päivystäjä ja järjestyspartio- tai poliisitehtävää suorittava sotilas mainitaan ehdotetussa säännöksessä esimiehen ohella perustunnusmerkistössä. Ehdotuksessa esimiehen väkivaltainen vastustaminen on jaettu kahteen eri tekemuotoon, jolloin perustekomuodon rangaistusasteikko olisi kurinpitörangaistus tai vankeutta enintään kaksi vuotta.

Esimiehen väkivaltainen vastustaminen voi toteuttaa myös pahoinpitelyrikoksen tunnusmerkistön. Kun kysymyksessä on ollut virkamiehen väkivaltainen vastustaminen, on korkein oikeus katsonut lievän pahoinpitelyn sisältyneen virkamiehen väkivaltaiseen vastustamiseen (KKO 1986 II 1), mutta poliisi-miestä pahoinpidellyt on tuomittu rangaistukseen yksin teoin tehdystä virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta ja pahoinpitelystä (KKO 1975 II 71). Vastaavalla tavalla lienee arvioitava pahoinpitelyrikoksia myös silloin, kun ne tehdään esimiehen väkivaltaisen vastustamisen yhteydessä.

12 §. *Törkeä esimiehen väkivaltainen vastustaminen.* Ehdotettu pykälä vastaa osaksi voimassa olevan 45 luvun 9 §:n 2 momentin säännöstä yhdessä tehdystä esimiehen väkivaltaisesta vastustamisesta, jossa tarkoitettu rikoksen tekeminen yhteistoimin toisen sotilaan kanssa on otettu yhdeksi ankaroitamisperusteeksi. Pykälässä käytetään yksiköllistä muotoa "toisen sotilaan" osoittamaan, että tunnusmerkistön toteutumiselle tältä osin riittää, että rikoksentehtäjiä on oltava vähintään kaksi. Luonnollista on, että myös kahta suuremmalla joukolla tehty teko toteuttaa tunnusmerkistön.

Toiseksi ankaroitamisperusteeksi ehdotetaan rikoksen tekemistä ampuma- tai teräasetta tai muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä käyttäen. Sanamuoto on sama kuin rikoslain 21 luvun törkeää pahoinpitelyä koskevan 6 §:n 1 momentin 3 kohdassa ja ehdotetulle ankaroitamisperusteelle onkin haluttu antaa sama sisältö.

Teon on oltava myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

13 §. *Niskoittelu.* Ehdotettu säännös on samansisältöinen kuin voimassa olevan lain niskoittelua koskeva säännös 45 luvun 7 §:n 1 momentissa.

14 §. *Yhteinen niskoittelu.* Pykälä vastaa voimassa olevan 45 luvun 7 §:n 2 momentin

säännöstä yhteisestä niskoittelusta. Enimmäisrangaistus ehdotetaan kuitenkin laskettavaksi neljästä vuodesta kahteen vuoteen vankeutta. Verrattuna esimerkiksi esimiehen väkivaltaisen vastustamisen seuraamuksiin on nykyinen neljän vuoden enimmäisrangaistus suhteettoman ankara. Sanonta "siitä keskenään sovittuaan" tarkoittaa nimenomaan rikoksen tekemistä edeltänyttä sopimista.

15 §. *Esimiesaseman väärinkäyttäminen.* Pykälän 1 momentin 1 kohta vastaa voimassa olevan 45 luvun 13 §:n 1 momenttia, jossa säädetään palveluksen kannalta tarpeettoman kärsimyksen tai terveyden vaaran aiheuttamisesta käskynalaiselle. Momentin 2 kohdassa säädettäisiin menettelystä, joka nykyään on erikseen kriminalisoitu syyttömän rankaisemista koskevassa 45 luvun 12 §:ssä. Sanamuotoa ehdotetaan selvyuden vuoksi muutettavaksi siten, että kun voimassa olevassa laissa puhutaan kurinpitörangaistuksen tai -ojennuksen määräämisestä "syyttömälle", rangaistaisiin ehdotuksen mukaan sitä, joka määrää sanotunlaisen seuraamuksen "henkilölle, jonka tietää syyttömäksi". Syyttömän rankaisemisen kohdalla ehdotus merkitsee rangaistusasteikon lievenemistä, sillä nykyisen enintään kahden vuoden vankeusrangaistuksen ohessa seuraamuksena voisi tulla kysymyksen myös kurinpitörangaistus. Näennäisellä lieventämisellä ei kuitenkaan ole tahdottu vähentää tekoon kohdistettavaa moitearvostelua eikä ohjata rangaistuskäytäntöä lievempään suuntaan, vaan muutos johtuu yksinomaan ehdotuksessa omaksutusta erilliskriminalisointeja välttävistä kirjoittamistekniikasta.

Pykälän 2 momentti vastaa voimassa olevan luvun 13 §:n 2 momenttia kuitenkin sillä erotuksella, että maininta työn teettämisestä käskynalaisen suostumuksella tämän vapaa-aikana käypää korvausta vastaan on jätetty pois. Tällä on tahdottu torjua sellaiset kuviteltavissa olevat tilanteet, joissa käskynalaisella tosiasiallisesti ei ole mahdollisuutta vapaasti harkita suostumuksensa antamista siitä syystä, että suostumatta jättämisellä saattaisi olla hänen kannaltaan epämieluisia seurauksia. Ehdotettu sanamuoto ei kuitenkaan tarkoita sitä, että käskynalainen ei missään tapauksessa voisi esimiehensä kanssa tehdä sopimusta erityisosaamisensa tai -tietämyksensä asettamisesta esimiehen käytettäväksi. Verbin "teettää" käytöllä on haluttu kuvata juuri tilanteita, joissa kieltäy-

tyminen ei annetun käskyn vuoksi taikka tosiasiallisesti tule kysymykseen.

16 §. *Törkeä esimiesaseman väärinkäyttäminen.* Voimassa olevassa laissa ei ole törkeää esimiesaseman väärinkäyttämistä koskevaa säännöstä. Ehdotetun 15 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla menettelyllä saatetaan kuitenkin joissakin tapauksissa aiheuttaa käskynalaiselle niin tuntuva kärsimystä tai niin vakavaa vaaraa hänen terveydelleen, että 15 §:ssä säädettyä rangaistusuhkaa ei voida pitää riittävänä. Jos erityisen tuntuva kärsimystä tai vakavaa vaaraa terveydelle aiheuttanut esimiesaseman väärinkäyttäminen on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, tuomittaisiin rikoksentakijä törkeästä esimiesaseman väärinkäyttamisestä vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

17 §. *Sotilaan sopimaton käyttäytyminen.* Pykälä on pääasiallisesti samansisältöinen kuin nykyisen 45 luvun 23 §:n sotilaan sopimaton käyttäytymistä koskeva säännös. Kuitenkin ehdotetun säännöksen mukaan rangaistaisiin ainoastaan muulloin kuin palvelustehtävässä oltaessa tapahtunut sopimaton käyttäytyminen, sillä ehdotetut palvelusrikossäännökset (1—4 §) kattaisivat palvelustehtävässä tehdyt teot.

18 §. *Luvaton poliittinen toiminta.* Säännös vastaa asialliselta sisällöltään voimassa olevan luvun 26 §:n 2 momentin säännöstä, jossa kriminalisoidaan muun kuin aseellisena tai aseettomana asevelvollisuuttaan suorittavan ja naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetussa laissa (194/1995) tarkoitettua palvelusta suorittavan sotilaan kuuluminen jäsenenä puolueeseen tai puoluepoliittista toimintaa harjoittavaan tai sitä tukevaan yhdistykseen. Pykälässä on kuitenkin voimassa olevan lain sanamuodosta poiketen mainittu erikseen toisaalta liittyminen jäseneksi puolueeseen tai puoluepoliittista toimintaa harjoittavaan tai sitä selvästi tukevaan yhdistykseen ja toisaalta jättäminen eroamatta tällaisesta puolueesta tai yhdistyksestä. Eroamisvelvollisuus voi syntyä silloin, kun puolueeseen tai yhdistykseen kuuluva henkilö astuu puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen palvelukseen. Tekijöinä tulevat kysymykseen ehdotetun 26 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa tarkoitetut sotilaat sekä rajavartiolaitoksen sotilasviroissa palvelevat. Ehdotus merkitsisi yleisperusteluissa mainituista syistä luopumista nykyisen 26 §:n 1 momentissa sääde-

tyistä sotilaan sananvapauden käyttämistä koskevista rajoituksista.

19 §. *Sotilasrikos sota-aikana.* Voimassa olevassa laissa on erikseen säädetty sota-aikana tehdyistä karkaamisesta (4 §:n 3 momentti), palveluksen välttämisestä (6 §:n 2 momentti), niskoittelusta ja yhteisestä niskoittelusta (7 §:n 3 momentti), esimiehen väkivaltaisesta vastustamisesta ja yhdessä tehdystä esimiehen väkivaltaisesta vastustamisesta (9 §:n 3 momentti) sekä vartiorikoksesta (17 §:n 3 momentti). Sota-aikana tehdyistä karkaamisesta, palveluksen välttämisestä ja vartiorikoksesta tuomitaan vankeutta enintään neljä vuotta, niskoittelusta kurinpitorangeistus tai vankeutta enintään neljä vuotta, esimiehen väkivaltaisesta vastustamisesta ja yhteisestä niskoittelusta vankeutta enintään kuusi vuotta ja yhdessä tehdystä esimiehen väkivaltaisesta vastustamisesta vankeutta vähintään kuusi kuukautta ja enintään kuusi vuotta.

Esityksessä ehdotetaan, että sellaiset sota-ajan sotilasrikokset, joiden osalta on syytää säättää rauhanaikaista ankarammat rangaistusuhat, jaettaisiin kolmeen törkeysluokkaan. Kurinpitorangeistus tai vankeutta enintään kaksi vuotta tuomittaisiin *1 momentin* mukaan sota-aikana tehdystä 1 §:n 1 momentin tai 2 momentin 1 kohdan mukaisesta palvelusrikoksesta sekä luvattomasta poissaolosta. Nämä teot ovat sellaisia, että ne saattavat sota-aikana aiheuttaa vakavaakin vaaraa joukon turvallisuudelle tai toiminnalle, vaikka eivät sinänsä toteuttaisikaan minkään vakavamman rikoksen tunnusmerkistöä. Tämän vuoksi ankarampi rangaistusuhka on tarpeen sota-ajan olosuhteiden varalta. Koska teko toisaalta saattaa olla hyvinkin vähäinen, on myös kurinpitorangeistuksen mahdollisuus säilytettävä. Palvelusrikoksena pidettävä 1 §:n 2 momentin 2 kohdan mukainen palveluksen välttäminen tulee sota-aikana tehtynä rangaistavaksi 20 §:n 2 momentin taisteluvollisuuden rikkomista koskevan säännöksen nojalla.

Vankeutta enintään neljä vuotta tuomittaisiin *2 momentin* mukaan sota-aikana tehdyistä vartiorikoksesta (5 §), karkaamisesta (10 §), esimiehen väkivaltaisesta vastustamisesta (11 §), niskoittelusta (13 §) ja yhteisestä niskoittelusta (14 §). Karkaamisen osalta ehdotus merkitsisi tunnusmerkistön muuttamista sikäli, että voimassa olevan lain mukaan sota-aikana jo yhden vuorokauden luvaton poissaolo saattaa olla riittävä teon kat-

somiseksi karkaamiseksi. Ehdotuksen mukaan karkaamisen raja olisi sama kuin rauhanajan aikana eli viisi vuorokautta. Koska 1 momentissa kuitenkin ehdotetaan luvattomalle poissaololle ankarampaa sota-ajan rangaistusasteikkoa, ei karkaamisen tunnusmerkistön lievenemisellä ole käytännön merkitystä. Lisäksi on huomattava, että sota-ajan olosuhteissa saattaa luvattoman poissaolon tarkka alkamishetki joskus olla vaikeasti määriteltävissä.

Sota-aikana tehdyistä törkeästä vartiorikoksesta (6 §) ja törkeästä esimiehen väkivaltaisesta vastustamisesta (12 §) tuomittaisiin *3 momentin* mukaan vankeutta enintään kuusi vuotta.

Sota-ajan määritelmä sisältyy ehdotettuun 27 §:ään.

20 §. *Taisteluvollisuuden rikkominen.* Ehdotetun pykälän *1 momentti* vastaa asiallisesti voimassa olevan 45 luvun taisteluvollisuuden rikkomista koskevaa 19 §:ää mutta on kirjoitettu sanamuodoltaan selkeämmäksi. Pykälän *2 momenttiin* ehdotetaan otettavaksi nykyisen 6 §:n 2 momenttia vastaava säännös.

21 §. *Sotakarkuruus.* Säännös vastaa sotakarkuruutta ja sen yritystä koskevia nykyisen 45 luvun 20 §:n 2 ja 3 momenttia. Säännös on toissijainen rikoslain 12 luvun 4 §:ssä tarkoitettuun törkeään maanpetokseen nähden mutta syrjäyttää saman luvun 3 §:ssä tarkoitetun maanpetoksen, josta on säädetty seuraamukseksi vankeutta vähintään yksi ja enintään kymmenen vuotta.

22 §. *Vaarallinen sotilasrikos.* Voimassa olevassa 45 luvussa on säädetty erikseen vaarallisina rikoksina rangaistaviksi sellaisia sotilasrikoksia, jotka sota-aikana ovat omiaan aiheuttamaan erityistä vaaraa joukolle tai sen toiminnalle. Tällaiset säännökset koskevat karkaamista (5 §), niskoittelua ja yhteistä niskoittelua (8 §), esimiehen väkivaltaista vastustamista ja yhdessä tehtyä esimiehen väkivaltaista vastustamista (10 §), vartiorikosta (18 §) sekä taisteluvollisuuden rikkomista (20 §:n 1 momentti). Vaarallisesta esimiehen väkivaltaisesta vastustamisesta on seuraamukseksi säädetty vankeutta määräajaksi, vähintään neljäksi vuodeksi, tai elinkaudeksi. Muista vaarallisista sotilasrikoksista tuomitaan vankeutta vähintään vuosi ja enintään kymmenen vuotta.

Ehdotetun pykälän *1 momentin* mukaan vaarallisia sotilasrikoksia olisivat 19 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetut vartiorikos, törkeä

vartiorikos, karkaaminen, esimiehen väkivaltainen vastustaminen, törkeä esimiehen väkivaltainen vastustaminen, niskoittelu ja yhteinen niskoittelu sekä 20 §:ssä tarkoitettu taisteluvollisuuden rikkominen silloin, kun teko on omiaan aiheuttamaan erityistä vaaraa joukolle tai sen toiminnalle taikka vaarantamaan erityisen tärkeän kohteen. Seuraamuksena kaikista vaarallisista sotilasrikoksista olisi vankeutta vähintään yksi ja enintään kymmenen vuotta, mikä merkitsisi rangaistusasteikon lievenemistä vaarallisen esimiehen väkivaltaisen vastustamisen osalta. Käytännössä lievennyksellä ei olisi olennaista merkitystä, sillä vakavammissa tapauksissa rikos kattaa poikkeuksetta jonkin henkeen tai terveyteen kohdistuneen muun rikoksen, jolloin enimmäisrangaistuksen ylittäminen on mahdollista rikoslain 7 luvun yhteistä rangaistusta koskevien säännösten perusteella.

Pykälän 2 momentin mukaan vaarallisen sotilasrikoksen yritys olisi rangaistava.

23 §. *Salahanke vaarallisen sotilasrikoksen tekemiseksi.* Ehdotettu pykälä vastaa asiallisesti voimassa olevan 45 luvun 21 §:n säännöstä salahankeesta vaarallisen sotilasrikoksen tekemiseksi.

24 §. *Sotavankeudesta pakeneminen.* Säännös on samanlainen kuin voimassa oleva sotavankeudesta pakenemista koskeva 45 luvun 28 §:n 1 momentti.

25 §. *Sotavangin pakenemisen edistäminen.* Säännös vastaa voimassa olevaa sotavangin pakenemisen edistämistä koskevaa 45 luvun 28 §:n 2 momenttia.

26 §. *Sotilaat.* Pykälässä määritellään luvun soveltamisalan henkilöllinen ulottuvuus asiallisesti samalla tavoin kuin voimassa olevan 45 luvun 1 §:n 2 ja 3 momentissa.

Pykälässä määriteltyihin sotilaisiin voidaan soveltaa sotilaskurinpitomenettelyä. Myös puolustusministeriön ja ulkoasiainministeriön palveluksessa on sotilasvirassa palvelevia henkilöitä. Koska sotilaskurinpitomenettelyn soveltaminen näihin henkilöihin olisi sekä periaatteellisesti että käytännössä ongelmallista, heitä ei ole tarpeen sisällyttää pykälän mukaiseen sotilaiden määritelmään. Puolustusministeriössä ja ulkoasiainministeriössä sotilasvirassa palveleviin sovelletaan joka tapauksessa kurinpidonkin osalta valtioneuvoston virkamiehiä koskevia sääntelyjä.

27 §. *Sota-aika.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi sota-ajan määritelmä. Sotatilasta annetun lain (303/1930) tultua

kumotuksi 1 päivänä syyskuuta 1991 voimaan tulleella puolustustilalain (1083/1991) on 45 luvussa käytetty sota-ajan käsite jäänyt sisällöltään epämääräiseksi. Aikaisemmin sillä ymmärrettiin aikaa, jolloin sotatila oli voimassa. Luvun soveltamistarpeiden kannalta tarkoituksenmukaisin ratkaisu on määritellä sota-aika ajaksi, jolloin puolustustilalain tarkoitettu puolustustila on voimassa. Puolustustilalain 1 §:n mukaan puolustustila voidaan saattaa voimaan hallitusmuodon 16 §:ssä tarkoitetuissa poikkeusoloissa eli sodan ja kapinan aikana. Elokuun 1 päivänä 1995 voimaan tulleen hallitusmuodon muutoksen yhteydessä aikaisempi 16 § korvattiin uudella 16 a §:n 2 momentilla, jonka mukaan poikkeusoloilla tarkoitetaan Suomeen kohdistuvaa aseellista hyökkäystä samoin kuin vakavuudeltaan aseelliseen hyökkäykseen lain mukaan rinnastettavia, kansakuntaa uhkaavia poikkeusoloja. Oikeusministeriön asettama valmiuslainsäädännön tarkistamistyöryhmä on huhtikuussa 1997 valmistuneessa mietinnössään ehdottanut puolustustilalain 1 §:ää muutettavaksi vastamaan hallitusmuodon 16 a §:n 2 momenttia.

Puolustustilalain 3 §:n 2 momentin mukaan puolustustilan voimaan saattamisesta annettavassa asetuksessa on mainittava sovellettaviksi saatettavien säännösten soveltamisala, jos niitä ei saateta sovellettaviksi koko valtakunnan alueella. Selvyyden vuoksi ehdotetussa 27 §:n 1 momentissa mainittaisiin myös, että sotilasrikoksia koskevan luvun sota-aikaa koskevia säännöksiä sovelletaan ainoastaan alueella, jolla puolustustila on puolustustilalain 3 §:n mukaan saatettu voimaan.

Pykälän 2 ja 3 momentti, joissa säädetään luvun soveltamisalan henkilöllisestä ulottuvuudesta sota-aikana, vastaavat pääosin sisällöltään voimassa olevan luvun 2 §:ää. Nykyisessä 2 §:ssä mainittujen ryhmien lisäksi mainittaisiin erikseen ne puolustusvoimissa määräaikaiseen virkasuhteeseen virkamiehiksi nimittetyt, jotka on määrätty muihin kuin sotilastehtäviin. Lisäys on luonteeltaan selventävä ja on tarpeen, koska nimittäminen määräaikaiseen virkasuhteeseen on lisääntynyt.

28 §. *Soveltamisrajoitukset.* Pykälään on koottu kaikki jo voimassa olevassakin laissa mainitut luvun säännösten soveltamista koskevat rajoitukset. Pykälän 1 ja 2 momentti, jotka sisältävät asetuksenantovaltuuden, vastaavat voimassa olevan luvun 3 §:ää. Ehdotetaan

tettu sanamuoto olisi selvempi kuin voimassa oleva. Luvun sovellettavuudesta sotavangin kiin säädetään *3 momentissa* samalla tavalla kuin voimassa olevan luvun 27 §:ssä. Pykälän *4 ja 5 momentissa* olevat säännökset rajoituksista sotavangin tekemien rikosten rangaistavuuden suhteen vastaavat voimassa olevan luvun 28 §:n 3 momenttia ja 29 §:ää.

1.2. Sotilasoikeudenkäyntilaki

2 §. Sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 2 §:ssä määritellään sotilasoikeudenkäyntisasiat. Pykälän *3 momentissa* säädetään sotilasoikeudenkäyntiasioista sodan aikana. Rauhankin aikana sotilasoikeudenkäyntiasioina käsiteltävien rikosten lisäksi sotilasoikeudenkäyntiasioina käsitellään sodan aikana syytteet momentissa tarkemmin määritellyistä teoista, kun syytetty on rikoslain 45 luvun 2 §:ssä mainittu henkilö. Nykyisessä 45 luvun 2 §:ssä määritellään, ketkä ovat sota-aikana sotilaiden lisäksi 45 luvun säännösten alaisia. Vastaava sääntely tulisi ehdotettuun rikoslain 45 luvun 27 §:n 2 ja 3 momenttiin. Viittaus 45 luvun 2 §:ään olisi siksi muutettava viittaukseksi saman luvun 27 §:n 2 ja 3 momenttiin.

1.3. Asevelvollisuuslaki

50 a §. *1 momentti*. Voimassa olevan lain mukaan asevelvolliselle on myönnettävä lupa poliittisten luottamustointien hoitamiseen ja lupa osallistua alustuksia tai esitelmiä pitämällä taikka puoluepoliittisista asioista mielipiteitä lausumalla puolueen tai puoluepoliittista toimintaa harjoittavan tai sitä tukevan yhdistyksen julkiseen tilaisuuteen tai muuhun kokoukseen, jos tehtävien hoitaminen ja osallistuminen voi tapahtua asianomaisen vapaa-aikana ja haittaamatta hänen palvelustehtäviensä suorittamista. Muutoin voidaan lupa myöntää, jos siihen on erityinen syy.

Ehdotetun rikoslain 45 luvun uudistuksen

jälkeen luvaton osallistuminen momentissa tarkoitettuun poliittiseen toimintaan ei olisi enää rangaistava teko. Säättäminen luvan antamisen edellytyksistä on sen vuoksi tarpeellonta, joten momentti poistettaisiin pykälästä.

2 momentti. Nykyisen lain mukaan varusmiespalvelusta suorittavalle asevelvolliselle on *1 momentissa* säädetty edellytyksin myönnettävä lupa osallistua palvelusolosuhteittensa kehittämistä edistävään toimintaan. Hallituksen esityksessä (HE 76/1988 vp) mainitaan esimerkkinä tällaisesta toiminnasta varusmiestoimikuntajärjestelmä. Luvan antamisen edellytyksien sääntely on tältä osin edelleen tarpeen. Momenttia muutettaisiin niin, että poistettavassa *1 momentissa* todetut luvan myöntämisen edellytykset mainitaisiin sellaisenaan ehdotetussa 50 a §:ssä.

2. Voimaantulo

Puolustusvoimien sisäisen ohjeistuksen uusimiseen ja kurinpitoesimiesten koulutukseen on varattava riittävästi aikaa, minkä vuoksi lait ehdotetaan tuleviksi voimaan noin puolen vuoden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

3. Säättämisjärjestys

Ehdotettu rikoslain 45 luvun 18 §:n säännös merkitsee puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen sotilashenkilökunnan osalta hallitusmuodon 10 a §:ssä tarkoitetun yhdistymisvapauden rajoitusta. Hallituksen käsityksen mukaan tällainen rajoitus on yleisperusteluissa mainituista syistä mahdollista säätää valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä. Esityksestä ehdotetaan kuitenkin pyydettyä perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**rikoslain 2 luvun 14 a §:n ja 45 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 45 luku, sellaisena kuin se on laissa 321/1983, siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, ja
lisätään 2 luvun 14 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 578/1995, uusi 2 momentti seuraavasti:

2 luku

Rangaistuksista

14 a §

Alinta sotilasarvoa ei kuitenkaan tuomita menetettäväksi.

45 luku

Sotilasrikoksista*Palvelusrikokset*

1 §

Palvelusrikos

Sotilas, joka rikkoo tai jättää täyttämättä palvelukseen kuuluvan velvollisuuden taikka palvelusta tai sotilaallista järjestystä koskevan ohjesäännöllä tai muulla tavoin annetun määräyksen, on tuomittava, jollei teosta 40 luvun 1—3 tai 5 §:ssä tai tässä luvussa erikseen säädetä rangaistusta, *palvelusrikoksesta* kurinpitorangeistukseen tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Palvelusrikoksesta tuomitaan myös sotilas,

1) joka on palvelustehtävässä siinä määrin alkoholin tai muun huumaavan aineen vaikutuksen alainen, että hänen kykynsä suorittaa palvelusta on alentunut, tai

2) joka hankkiakseen itselleen vapautuksen, loman tai muun helpotuksen palveluksesta vioittaa itseään, vahingoittaa terveytään tai sitä yrittää taikka sanotussa tarkoituksessa esittää valheellisen tiedon tai muulla tavoin menettelee vilpillisesti.

2 §

Törkeä palvelusrikos

Jos palvelusrikoksessa

- 1) tavoitellaan huomattavaa hyötyä,
- 2) pyritään aiheuttamaan huomattavaa tai erityisen tuntuva vahinkoa taikka
- 3) rikos on tehty erityisen vastuunalaista tehtävää suoritettaessa

ja palvelusrikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteikijä on tuomittava *törkeästä palvelusrikoksesta* vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

3 §

Lievä palvelusrikos

Jos palvelusrikos, palvelustehtävän laatu tai muut seikat huomioon ottaen, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksenteikijä on tuomittava *lievästä palvelusrikoksesta* kurinpitorangeistukseen.

4 §

Tuottamuksellinen palvelusrikos

Jos 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu palvelusrikos on tehty huolimattomuudesta, rikoksenteikijä on tuomittava *tuottamuksellisesta palvelusrikoksesta* kurinpitorangeistukseen tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

Vartiorikokset

5 §

Vartiorikos

Vartio- tai päivystystehtävää suorittava sotilas, joka luvattomasti poistuu vartiopaikaltaan tai päivystystehtävästä, tai sotilas, joka ei määräaikana saavu sanottuun palvelustehtävään taikka muuten jättää täyttämättä tai rikkoo vartio- tai päivystyspalveluksesta annettuja määräyksiä, on tuomittava *vartiorikoksesta* kurinpitorangeistukseen tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

6 §

Törkeä vartiorikos

Jos vartiorikoksessa aiheutetaan huomattavaa tai erityisen tuntuva vahinkoa taikka sellaisen vahingon vaaraa ja vartiorikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava *törkeästä vartiorikoksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

7 §

Lievä vartiorikos

Jos vartiorikos, vartio- tai päivystystehtävän laatu tai muut seikat huomioon ottaen, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksenteijä on tuomittava *lievästä vartiorikoksesta* kurinpitorangeistukseen tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

8 §

Tuottamuksellinen vartiorikos

Jos vartiorikos on tehty huolimattomuudesta, rikoksenteijä on tuomittava *tuottamuksellisesta vartiorikoksesta* kurinpitorangeistukseen tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

Poissaolorikokset

9 §

Luvaton poissaolo

Sotilas, joka luvattomasti poistuu siitä jou-

kosta tai paikasta, jossa hänen on palveltava, taikka jää sinne määräaikana saapumatta, on tuomittava *luvattomasta poissaolosta* kurinpitorangeistukseen tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

10 §

Karkaaminen

Sotilas, joka on jatkanut 9 §:ssä tarkoitettua poissaoloaan vähintään viisi vuorokautta siten, että poissaolosta on aiheutunut tai voinut aiheutua olennainen keskeytys hänen koulutuksessaan tai muuten olennaista haittaa palvelukselle, on tuomittava *karkaamisesta* kurinpitorangeistukseen tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Kuuliaisuusrikokset

11 §

Esimiehen väkivaltainen vastustaminen

Sotilas, joka väkivaltaa käyttäen tai sillä uhaten vastustaa esimiehen taikka vartio-, päivystys-, järjestyspartio- tai poliisitehtävää suorittavan sotilaan palveluksessa hänelle antaman käskyn täyttämistä taikka mainituin tavoin pakottaa tai koettaa pakottaa tämän tekemään tai tekemättä jättämään jotakin taikka muuten tekee tälle väkivaltaa tämän ollessa palveluksessa tai tämän palvelustoimen johdosta, on tuomittava *esimiehen väkivaltaisesta vastustamisesta* kurinpitorangeistukseen tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

12 §

Törkeä esimiehen väkivaltainen vastustaminen

Jos esimiehen väkivaltaisessa vastustamisessa

1) käytetään ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä tai

2) rikos tehdään yhteistoimin toisen sotilaan kanssa

ja esimiehen väkivaltainen vastustaminen on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava *törkeästä esimiehen väkivaltaisesta vastustamisesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja

enintään neljäksi vuodeksi.

13 §

Niskoittelu

Sotilas, joka kieltäytyy täyttämästä esimiehen taikka vartio-, päivystys-, järjestyspartio- tai poliisitehtävää suorittavan sotilaan hänelle palveluksessa antamaa käskyä taikka tahallaan jättää sen täyttämättä tai viivyttää sen täyttämistä, on tuomittava *niskoittelusta* kurinpitorangeistukseen tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

14 §

Yhteinen niskoittelu

Jos sotilaat siitä keskenään sovittuaan tekevät 13 §:ssä tarkoitetun rikoksen, kukin rikoksenteikijä on tuomittava *yhteisestä niskoittelusta* kurinpitorangeistukseen tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Esimiesrikokset

15 §

Esimiesaseman väärinkäyttäminen

Esimies, joka

1) käskyvaltaa väärinkäyttäen aiheuttaa käskynalaiselle sellaista kärsimystä tai sellaista vaaraa hänen terveydelleen, joka ei ole palveluksen kannalta tarpeellista, taikka kohteele häntä nöyryyttävällä tavalla, tai

2) kurinpitoesimiehenä määrää kurinpitorangeistuksen tai -ojennuksen henkilölle, jonka tietää syyttömäksi,

on tuomittava *esimiesaseman väärinkäyttämisestä* kurinpitorangeistukseen tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Esimiesaseman väärinkäyttämisestä tuomitaan myös esimies, joka teettää käskynalaisella palvelukseen tai koulutukseen kuulumatonta työtä.

16 §

Törkeä esimiesaseman väärinkäyttäminen

Jos esimiesaseman väärinkäyttämisessä aiheutetaan käskynalaiselle erityisen tuntuva kärsimystä tai vakavaa vaaraa hänen terveydelleen ja esimiesaseman väärinkäyttä-

minen on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteikijä on tuomittava *törkeästi esimiesaseman väärinkäyttämisestä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Muut rikokset

17 §

Sotilaan sopimaton käyttäytyminen

Sotilas, joka muulloin kuin palvelustehtävässä ollessaan puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen käytössä olevalla kasarmi- tai muulla alueella, julkisella paikalla tai julkisessa tilaisuudessa esiintyy ilmeisen päihytyneenä taikka meluamalla tai muulla käyttäytymisellään aiheuttaa häiriötä tai pahennusta, on tuomittava *sotilaan sopimattomasta käyttäytymisestä* kurinpitorangeistukseen.

18 §

Luvaton poliittinen toiminta

Tämän luvun 26 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa tarkoitettu sotilas tai rajavartiolaitoksen sotilastehtävässä palveleva, joka liittyy jäseneksi puolueeseen tai puoluepoliittista toimintaa harjoittavaan tai sitä selvästi tukevaan yhdistykseen taikka jättää eromatta puolueesta tai edellä tarkoitetusta yhdistyksestä, on tuomittava *luvattomasta poliittisesta toiminnasta* kurinpitorangeistukseen.

Sota-ajan rikokset

19 §

Sotilasrikos sota-aikana

Jos 1 §:n 1 momentissa tai 2 momentin 1 kohdassa tai 9 §:ssä tarkoitettu rikos tapahtuu sota-aikana, rikoksenteikijä on tuomittava kurinpitorangeistukseen tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Jos 5, 10, 11, 13 tai 14 §:ssä tarkoitettu rikos tapahtuu sota-aikana, rikoksenteikijä on tuomittava vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

Jos 6 tai 12 §:ssä tarkoitettu rikos tapahtuu sota-aikana, rikoksenteikijä on tuomittava vankeuteen enintään kuudeksi vuodeksi.

20 §

Taisteluvellvollisuuden rikkominen

Sotilas, joka

1) rikkomalla hänelle taistelutoimessa kuuluvan erityisen velvollisuuden,

2) jättämällä sellaisen velvollisuuden täyttämättä tai

3) muulla näihin rinnastettavalla tavalla vaarantaa taistelutoimen suorittamisen, on tuomittava, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, *taisteluvellvollisuuden rikkomisesta* vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

Taisteluvellvollisuuden rikkomisesta tuomitaan myös sotilas, joka sota-aikana tarkoituksenaan karttaa palvelusta tai välttää osallistumasta erityiseen taistelutoimeen tekee 1 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua rikoksen.

21 §

Sotakarkuruus

Sotilas, joka sota-aikana karkaa vihollisen puolelle tai ilman pakottavaa syytä antautuu viholliselle, on tuomittava, jollei hän samalla tee törkeää maanpetosta tai sitä yritä, *sotakarkuruudesta* vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

22 §

Vaarallinen sotilasrikos

Jos 19 §:n 2 tai 3 momentissa tai 20 §:ssä tarkoitettu rikos on omiaan aiheuttamaan erityisen vakavaa vaaraa joukolle tai sen toiminnalle taikka vaarantamaan erityisen tärkeän kohteen, rikoksentehtyjä on tuomittava *vaarallisesta sotilasrikoksesta* vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

23 §

Salahanke vaarallisen sotilasrikoksen tekemiseksi

Jos sotilaat sopivat keskenään 22 §:ssä tar-

koitetun vaarallisen sotilasrikoksen tekemisestä, on kukin rikoksentehtyjä tuomittava *salahankeesta vaarallisen sotilasrikoksen tekemiseksi*, alkuunpanija ja johtaja vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi sekä muu osallinen kurinpitörangaistukseen tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

24 §

Sotavankeudesta pakeneminen

Sotavanki, joka pakenee tai sitä yrittää, on tuomittava *sotavankeudesta pakenemisesta* kurinpitörangaistukseen.

25 §

Sotavangin pakenemisen edistäminen

Sotavanki, joka edistää toisen sotavangin pakenemista, on tuomittava *sotavangin pakenemisen edistämisestä* kurinpitörangaistukseen.

Soveltamisala

26 §

Sotilaat

Sotilaalla tarkoitetaan tässä luvussa:

1) puolustusvoimien sotilasvirassa palvelevaa sekä sitä, joka on nimitetty puolustusvoimien virkamieheksi määräaikaiseen virkasuhteeseen määrättynä sotilastehtävään;

2) aseellisenä tai aseettomana asevelvollisuuttaan suorittavaa ja naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetussa laissa (194/1995) tarkoitettua palvelusta suorittavaa; sekä

3) puolustusvoimissa sotilasvirkaan koulutettavaa oppilasta.

Sotilaita koskevia säännöksiä sovelletaan lisäksi rajavartiolaitoksessa sotilastehtävissä palveleviin sekä Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan annetussa laissa (514/1984) tarkoitettua palveluksessa oleviin niin kuin siitä laissa erikseen säädetään.

27 §

Sota-aika

Sota-ajalla tarkoitetaan tässä luvussa aikaa, jona puolustustilalaisissa (1083/1991) tarkoitettu puolustustila on voimassa. Tämän luvun sota-aikaa koskevia säännöksiä sovelletaan ainoastaan alueella, jolla puolustustila on puolustustilalain 3 §:n mukaan saatettu voimaan.

Sota-aikana ovat tämän luvun säännösten alaisia sotilaiden lisäksi:

1) puolustusvoimien muissa kuin 26 §:ssä tarkoitetuissa viroissa palvelevat ja ne puolustusvoimissa määräaikaiseen virkasuhteeseen virkamiehiksi nimetyt, jotka on määrätty muihin kuin sotilastehtäviin;

2) puolustusvoimien sotilaallisesti järjestetyissä joukoissa ja laitoksissa sitoumuksen ja muun kuin satunnaisen tai lyhytaikaisen työsuhteen perusteella palvelevat;

3) sotilasjohdon alaisiksi määrättyissä julkisissa laitoksissa sekä liikenne- ja tiedotuslaitoksissa palvelevat; sekä

4) yleisestä työvelvollisuudesta säädettyssä järjestyksessä puolustusvoimissa ja sotilasjohdon alaisissa, sotilaallisesti järjestetyissä joukoissa ja laitoksissa palvelemaan määrättyt.

Tämän luvun säännösten alaisia ovat sota-aikana lisäksi 2 momentissa mainittuja tehtäviä vastaavissa tehtävissä muualla kuin puolustusvoimissa palvelevat niin kuin siitä laisista erikseen säädetään.

28 §

Soveltamisrajoitukset

Edellä 26 ja 27 §:ssä tarkoitettut henkilöt ovat siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään sotilasrangaistussäännösten alaisia sen ajan, jonka näissä säännöksissä tarkoitettu palvelus tai olosuhde kestää.

Asetuksella voidaan säätää, milloin se tämän luvun alaisen henkilön virka-asemaan tai tehtävien laatuun nähden katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, ettei sotilasrangaistussäännöksiä tai asetuksessa mainittavaa osaa niistä ole häneen sovellettava.

Sotavanki on tämän luvun sotilaita kosvien säännösten alainen ottaen huomioon, mitä 24 ja 25 §:ssä säädetään sekä Suomea velvoittavissa kansainvälisissä sopimuksissa määrätään.

Sotavankia, joka on päässyt pakenemaan omiin joukkoihinsa tai puolueettomaan maahan, mutta joutuu uudestaan vangiksi, ei saa enää tuomita rangaistukseen aikaisemmin tekemästään 24 §:ssä tarkoitettusta rikoksesta.

Rikoksesta, johon sotavanki on paon tai pakoyrityksen aikana syyllistynyt ainoastaan pakonsa helpottamiseksi ja joka ei sisällä henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa, on hänet tuomittava ainoastaan kurinpitörangaistukseen.

Tämä laki tulee voimaan
kuuta .

päivänä

2.

Laki**sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetun sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983)
 2 §:n 3 momentti seuraavasti:

2 §

Sota-aikana käsitellään sotilasoikeuden-
 käyntiasiana lisäksi syyte 1 ja 2 momentissa
 tarkoitettusta teosta rikoslain 45 luvun 27 §:n
 2 tai 3 momentissa mainittua henkilöä vas-
 taan, jos teko on kohdistunut toiseen soti-

lasrangaistussäännösten alaiseen henkilöön,
 puolustusvoimiin tai sanotuissa momenteissa
 tarkoitettuun laitokseen.

Tämä laki tulee voimaan
 kuuta .

päivänä

3.

Laki**asevelvollisuuslain 50 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 15 päivänä syyskuuta 1950 annetun asevelvollisuuslain (452/1950) 50 a §, sellaisena kuin se on laissa 1169/1988, seuraavasti:

50 a §
 Varusmiespalvelusta suorittavalle asevelvolliselle on myönnettävä lupa osallistua palvelusolosuhteittensa kehittämistä edistävään toimintaan, jos osallistuminen voi tapahtua asianomaisen vapaa-aikana ja haittaa-

matta hänen palvelustehtäviensä suorittamista. Muutoin voidaan lupa myöntää, jos siihen on erityinen syy.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta .

Helsingissä 28 päivänä toukokuuta 1999

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri *Olli-Pekka Heinonen*

1.

Laki**rikoslain 2 luvun 14 a §:n ja 45 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 45 luku, sellaisena kuin se on laissa 321/1983, siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, ja

lisätään 2 luvun 14 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 578/1995, uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

Rangaistuksista

14 a §

Joka tuomitaan rangaistukseen maanpetos- tai valtiopetosrikoksesta taikka muusta rikoksesta vankeuteen vähintään kahdeksi vuodeksi, on tuomittava menettämään sotilasarvonsa, jollei sotilasarvon menettämistä huomioon ottaen rikoksen laatu, rikokseen johtaneet ja siitä ilmenevät seikat sekä sotilasarvon menettämisestä tekijälle aiheutuvat muut seuraukset ole pidettävä kohtuuttomana.

Joka tuomitaan rangaistukseen maanpetos- tai valtiopetosrikoksesta taikka muusta rikoksesta vankeuteen vähintään kahdeksi vuodeksi, on tuomittava menettämään sotilasarvonsa, jollei sotilasarvon menettämistä huomioon ottaen rikoksen laatu, rikokseen johtaneet ja siitä ilmenevät seikat sekä sotilasarvon menettämisestä tekijälle aiheutuvat muut seuraukset ole pidettävä kohtuuttomana.

Alinta sotilasarvoa ei kuitenkaan tuomita menetettäväksi.

45 luku

Sotilasrikoksista*Soveltamisala*

1 §

26 §

Sotilaat

Tämän luvun säännösten alaisia ovat sotilaat.

Sotilaita ovat:

1) puolustusvoimien sotilasviroissa palvelevat ja ne, jotka on nimitetty puolustusvoimissa virkamieheksi määräaikaiseen virkasuhteeseen määrättyinä sotilastehtävään;

2) aseellisina tai aseettomina asevelvollisuuttaan suorittavat ja naisten vapaaehtois-

Sotilaalla tarkoitetaan tässä luvussa:

1) puolustusvoimien sotilasvirassa palvelevaa sekä sitä, joka on nimitetty puolustusvoimien virkamieheksi määräaikaiseen virkasuhteeseen määrättyinä sotilastehtävään;

2) aseellisenä tai aseettomana asevelvollisuuttaan suorittavaa ja naisten vapaaehtoi-

Voimassa oleva laki

ta asepalveluksesta annetussa laissa (194/95) tarkoitettua palvelusta suorittavat; sekä

3) puolustusvoimissa sotilasvirkaan koulutettavat oppilaat.

Sotilaita koskevia säännöksiä sovelletaan lisäksi rajavartiolaitoksessa sotilastehtävissä palveleviin sekä Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan annetussa laissa (514/84) tarkoitettua palveluksessa oleviin niin kuin siitä laissa erikseen säädetään.

2 §

Sota-aikana ovat tämän luvun säännösten alaisia sotilaiden lisäksi:

1) puolustusvoimien muissa kuin 1 §:ssä tarkoitetuissa viroissa tai toimissa palvelevat;

2) puolustusvoimien sotilaallisesti järjestetyissä joukoissa tai laitoksissa sitoumuksen taikka muun kuin satunnaisen tai lyhytaikaisen työsuhteen perusteella palvelevat;

3) sotilasjohdon alaisiksi määrättyissä julkisissa laitoksissa taikka liikenne- tai tiedotuslaitoksissa palvelevat; sekä

4) ne, jotka yleisestä työvelvollisuudesta säädettyssä järjestyksessä on määrätty palvelemaan puolustusvoimissa tai sotilasjohdon alaisissa, sotilaallisesti järjestetyissä joukoissa tai laitoksissa.

Tämän luvun säännösten alaisia ovat sota-aikana lisäksi 1 momentissa mainittuja tehtäviä vastaavissa tehtävissä muualla kuin puolustusvoimissa palvelevat niin kuin siitä laissa erikseen säädetään.

Ehdotus

sesta asepalveluksesta annetussa laissa (194/1995) tarkoitettua palvelusta suorittavaa; sekä

3) puolustusvoimissa sotilasvirkaan koulutettavaa oppilasta.

Sotilaita koskevia säännöksiä sovelletaan lisäksi rajavartiolaitoksessa sotilastehtävissä palveleviin sekä Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan annetussa laissa (514/1984) tarkoitettua palveluksessa oleviin niin kuin siitä laissa erikseen säädetään.

27 §

Sota-aika

Sota-ajalla tarkoitetaan tässä luvussa aikaa, jona puolustustilalaissa (1083/1991) tarkoitettu puolustustila on voimassa. Tämän luvun sota-aikaa koskevia säännöksiä sovelletaan ainoastaan alueella, jolla puolustustila on puolustustilalain 3 §:n mukaan saatettu voimaan.

Sota-aikana ovat tämän luvun säännösten alaisia sotilaiden lisäksi:

1) puolustusvoimien muissa kuin 26 §:ssä tarkoitetuissa viroissa palvelevat ja ne puolustusvoimissa määräaikaiseen virkasuhteen virkamieheksi nimitetyt, jotka on määrätty muihin kuin sotilastehtäviin;

2) puolustusvoimien sotilaallisesti järjestetyissä joukoissa ja laitoksissa sitoumuksen ja muun kuin satunnaisen tai lyhytaikaisen työsuhteen perusteella palvelevat;

3) sotilasjohdon alaisiksi määrättyissä julkisissa laitoksissa sekä liikenne- ja tiedotuslaitoksissa palvelevat; sekä

4) yleisestä työvelvollisuudesta säädettyssä järjestyksessä puolustusvoimissa ja sotilasjohdon alaisissa, sotilaallisesti järjestetyissä joukoissa ja laitoksissa palvelemaan määrättyt.

Tämän luvun säännösten alaisia ovat sota-aikana lisäksi 2 momentissa mainittuja tehtäviä vastaavissa tehtävissä muualla kuin puolustusvoimissa palvelevat niin kuin siitä laissa erikseen säädetään.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Edellä 1 tai 2 §:ssä tarkoitettu henkilö on sotilasrangaistussäännösten alainen sinä aikana, jonka näissä säännöksissä tarkoitettu palvelus tai olosuhde kestää niin kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Asetuksella voidaan säätää, milloin se tämän luvun alaisen henkilön virka-asemaan tai tehtävien laatuun nähden katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, ettei sotilasrangaistussäännöksiä tai asetuksessa mainittavaa osaa niistä ole häneen sovellettava.

(ks. 27 §)

(ks. 28 §:n 3 mom.)

(ks. 29 §)

Luvaton poissaolo ja muu palveluksen välttämisen

4 §

Sotilas, joka luvattomasti poistuu siitä joukosta tai paikasta, jossa hänen on palveltava, taikka jää sinne määräaikana saapumatta, on tuomittava *luvattomasta poissaolosta* kurinpitörangaistukseen tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Milloin 1 momentissa tarkoitettu poissaolo on kestänyt vähintään viisi vuorokautta ja siitä on aiheutunut tai voinut aiheutua olen-

28 §

Soveltamisrajoitukset

Edellä 26 ja 27 §:ssä tarkoitettut henkilöt ovat siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään sotilasrangaistussäännösten alaisia *sen ajan*, jonka näissä säännöksissä tarkoitettu palvelus tai olosuhde kestää.

Asetuksella voidaan säätää, milloin se tämän luvun alaisen henkilön virka-asemaan tai tehtävien laatuun nähden katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, ettei sotilasrangaistussäännöksiä tai asetuksessa mainittavaa osaa niistä ole häneen sovellettava.

Sotavanki on tämän luvun *sotilaita* koskevien säännösten alainen ottaen huomioon, mitä 24 ja 25 §:ssä säädetään sekä Suomea velvoittavissa kansainvälisissä sopimuksissa määrätään.

Sotavankia, joka on päässyt pakenemaan omiin joukkoihinsa tai puolueettomaan maahan, mutta joutuu uudestaan vangiksi, ei saa enää tuomita rangaistukseen aikaisemmin tekemästään 24 §:ssä tarkoitettusta rikoksesta.

Rikoksesta, johon sotavanki on paon tai pakoyrityksen aikana syyllistynyt ainoastaan pakonsa helpottamiseksi ja joka ei sisällä henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa, on hänet tuomittava ainoastaan kurinpitörangaistukseen.

Poissaolorikokset

9 §

Luvaton poissaolo

Sotilas, joka luvattomasti poistuu siitä joukosta tai paikasta, jossa hänen on palveltava, taikka jää sinne määräaikana saapumatta, on tuomittava *luvattomasta poissaolosta* kurinpitörangaistukseen tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

10 §

Karkaaminen

Sotilas, joka on jatkanut 9 §:ssä tarkoitettua poissaoloaan vähintään viisi vuorokautta siten, että poissaolosta on aiheutunut tai voi-

Voimassa oleva laki

nainen keskeytys sotilaan koulutuksessa tai muuten olennaista haittaa palvelukselle, rikoksenteikijä on tuomittava *karkaamisesta* vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi tai kurinpitorangeistukseen.

Sota-aikana on karkaamisesta tuomittava sotilas, joka on ollut poissa vähintään yhden vuorokauden ja jonka poissaolosta on aiheutunut olennaista haittaa palvelukselle. Karkaamisesta sota-aikana on rikoksenteikijä tuomittava vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

(uusi)

5 §

Jos karkaaminen sota-aikana on omiaan aiheuttamaan erityistä vaaraa joukolle tai sen toiminnalle, rikoksenteikijä on tuomittava vaarallisesta karkaamisesta vankeuteen vä-

Ehdotus

nut aiheutua olennainen keskeytys hänen koulutuksessaan tai muuten olennaista haittaa palvelukselle, on tuomittava *karkaamisesta* kurinpitorangeistukseen tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

(jää pois, ks. 19 §, 22 §)

Sota-ajan rikokset

19 §

Sotilasrikos sota-aikana

Jos 1 §:n 1 momentissa tai 2 momentin 1 kohdassa tai 9 §:ssä tarkoitettu rikos tapahtuu sota-aikana, rikoksenteikijä on tuomittava kurinpitorangeistukseen tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Jos 5, 10, 11, 13 tai 14 §:ssä tarkoitettu rikos tapahtuu sota-aikana, rikoksenteikijä on tuomittava vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

Jos 6 tai 12 §:ssä tarkoitettu rikos tapahtuu sota-aikana, rikoksenteikijä on tuomittava vankeuteen enintään kuudeksi vuodeksi.

22 §

Vaarallinen sotilasrikos

Jos 19 §:n 2 tai 3 momentissa tai 20 §:ssä tarkoitettu rikos on omiaan aiheuttamaan erityisen vakavaa vaaraa joukolle tai sen toiminnalle taikka vaarantamaan erityisen tärkeän kohteen, rikoksenteikijä on tuomittava vaarallisesta sotilasrikoksesta vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

(jää pois, ks. 19 §, 22 §)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

hintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

6 §

Sotilas, joka hankkiakseen itselleen vapautuksen, loman tai muun helpotuksen palveluksesta vioittaa itseään, vahingoittaa terveyttään tai sitä yrittää taikka sanotussa tarkoituksessa esittää valheellisen tiedon tai muulla tavoin menettelee vilpillisesti, on tuomittava *palveluksen välttämisestä* vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi tai kurinpitörangaistukseen.

Jos 1 momentissa tarkoitettu rikos tehdään sota-aikana tarkoituksella *pysyvästi tai pitemmän aikaa* karttaa palvelusta tai välttää osallistumasta erityiseen taistelutoimeen, on rikoksenteikijä tuomittava vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

(jää pois, ks. 1 §:n 2 momentin 2 kohta)

(ks. 20 §:n 2 mom.)

Kuuliaisuusrikokset

7 §

Sotilas, joka kieltäytyy täyttämästä esimiehen taikka vartio-, päivystys-, järjestyspartio- tai poliisitehtävää suorittavan sotilaan hänelle palveluksessa antamaa käskyä taikka tahallaan jättää sen täyttämättä tai viivyttää sen täyttämistä, on tuomittava *niskoittelusta* vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi tai kurinpitörangaistukseen.

Jos sotilaat siitä keskenään sovittuaan niskoittelevat, rikoksenteikijä on tuomittava *yhteisestä niskoittelusta* vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi tai kurinpitörangaistukseen.

Jos niskoittelu tai yhteinen niskoittelu tahtuu sota-aikana, rikoksenteikijä on tuomittava niskoittelusta vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi tai kurinpitörangaistukseen ja yhteisestä niskoittelusta vankeuteen enintään kuudeksi vuodeksi.

13 §

Niskoittelu

Sotilas, joka kieltäytyy täyttämästä esimiehen taikka vartio-, päivystys-, järjestyspartio- tai poliisitehtävää suorittavan sotilaan hänelle palveluksessa antamaa käskyä taikka tahallaan jättää sen täyttämättä tai viivyttää sen täyttämistä, on tuomittava *niskoittelusta* kurinpitörangaistukseen tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

14 §

Yhteinen niskoittelu

Jos sotilaat siitä keskenään sovittuaan *tekevät 13 §:ssä tarkoitettun rikoksen*, kukin rikoksenteikijä on tuomittava *yhteisestä niskoittelusta* kurinpitörangaistukseen tai vankeuteen enintään *kahdeksi* vuodeksi.

(jää pois, ks. 19 §, 22 §)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

Jos niskoittelu tai yhteinen niskoittelu sota-aikana on omiaan aiheuttamaan erityistä vaaraa joukolle tai sen toiminnalle, rikoksentekijä on tuomittava vaarallisesta niskoittelusta vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

9 §

Sotilas, joka väkivaltaa käyttäen tai sitä uhaten vastustaa esimiehen palveluksessa antaman käskyn täyttämistä taikka mainituin tavoin pakottaa tai koettaa pakottaa esimiestä tekemään tai tekemättä jättämään jotakin taikka muuten tekee esimiehelle väkivaltaa tämän ollessa palveluksessa tai esimiehen palvelustoimen johdosta, on tuomittava esimiehen väkivaltaisesta vastustamisesta vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi tai kurinpitorangastukseen.

Jos sotilaat yhteistoimin 1 momentissa mainituin tavoin väkivaltaisesti vastustavat esimiestä, rikoksentekijä on tuomittava yhdessä tehdystä esimiehen väkivaltaisesta vastustamisesta vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

Jos edellä tässä pykälässä tarkoitettu väkivaltainen vastustaminen tapahtuu sota-aikana, rikoksentekijä on tuomittava esimiehen väkivaltaisesta vastustamisesta vankeuteen enintään kuudeksi vuodeksi ja yhdessä tehdystä esimiehen väkivaltaisesta vastustamisesta vankeuteen vähintään kuudeksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Milloin 1, 2 tai 3 momentissa mainittu rikos kohdistuu vartiomieheen, päivystäjään taikka järjestyspartio- tai poliisitehtävää suorittavaan sotilaaseen, on rikoksentekijä tuomittava niin kuin sanotuissa momenteissa on säädetty.

(uusi)

(jää pois, ks. 19 §, 22 §)

11 §

Esimiehen väkivaltainen vastustaminen

Sotilas, joka väkivaltaa käyttäen tai sillä uhaten vastustaa esimiehen taikka vartio-, päivystys-, järjestyspartio- tai poliisitehtävää suorittavan sotilaan palveluksessa hänelle antaman käskyn täyttämistä taikka mainituin tavoin pakottaa tai koettaa pakottaa tämän tekemään tai tekemättä jättämään jotakin taikka muuten tekee tälle väkivaltaa tämän ollessa palveluksessa tai tämän palvelustoimen johdosta, on tuomittava esimiehen väkivaltaisesta vastustamisesta kurinpitorangastukseen tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

(jää pois, ks. 12 §)

(jää pois, ks. 19 §, 22 §)

(jää pois, ks. 11 §)

12 §

Törkeä esimiehen väkivaltainen vastustaminen

Jos esimiehen väkivaltaisessa vastustamisessa

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 §

Jos 9 §:ssä tarkoitettu väkivaltainen vastustaminen sota-aikana on omiaan aiheuttamaan erityistä vaaraa joukolle tai sen toiminnalle, rikoksenteijä on tuomittava **vaarallisesta esimiehen väkivaltaisesta vastustamisesta** vankeuteen määrääjäksi, vähintään neljäksi vuodeksi, tai elinkaudeksi.

11 §

Jos sotilas tekee haittaa palveluksessa ollelle esimiehelle taikka vartio-, päivystys-, järjestyspartio- tai poliisitehtävää suorittavalle sotilaille, hänet on tuomittava, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, **haitanteosta esimiehelle** kurinpitörangaistukseen tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

12 §

Jos kurinpitoesimies **tahallaan** määrää kurinpitörangaistuksen tai -ojennuksen syyttömälle, hänet on tuomittava **syöttömän rangaistamisesta** vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

13 §

Jos esimies **tahallaan** käskyvaltaa väärinkäyttäen aiheuttaa käskynalaiselle kärsimystä tai terveyden vaaraa, joka ei ole palveluksen kannalta tarpeellista, taikka kohtelee tätä nöyryyttävällä tavalla, hänet on tuomittava **esimiesaseman väärinkäyttämisestä** vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi tai kurinpitörangaistukseen.

Esimies, joka teettää käskynalaisella palve-

1) käytetään ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä tai

2) rikos tehdään yhteistoimin toisen sotilaan kanssa

ja esimiehen väkivaltainen vastustaminen on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava **törkeästä esimiehen väkivaltaisesta vastustamisesta** vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

(jää pois, ks. 19 §, 22 §)

(jää pois, ks. 13 §)

Esimiesrikokset

15 §

Esimiesaseman väärinkäyttäminen

Esimies, joka

1) käskyvaltaa väärinkäyttäen aiheuttaa käskynalaiselle **sellaista kärsimystä tai sellaista vaaraa hänen terveydelleen**, joka ei ole palveluksen kannalta tarpeellista, taikka kohtelee häntä nöyryyttävällä tavalla, tai

2) kurinpitoesimiehenä määrää kurinpitörangaistuksen tai -ojennuksen **henkilölle, jonka tietää syyttömäksi**,

on tuomittava **esimiesaseman väärinkäyttämisestä** kurinpitörangaistukseen tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Esimiesaseman väärinkäyttämisestä tuomitaan myös esimies, joka teettää käskynalaisella palvelukseen tai koulutukseen kuulumatonta työtä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

lukseen tai koulutukseen kuulumatonta työtä, jollei se tapahdu käskynalaisen suostumuksella hänen vapaa-aikanaan käypää korvausta vastaan, on tuomittava rangaistukseen niin kuin 1 momentissa on säädetty.

16 §

Törkeä esimiesaseman väärinkäyttäminen

(uusi)

Jos esimiesaseman väärinkäyttämisessä aiheutetaan käskynalaiselle erityisen tuntuva kärsimystä tai vakavaa vaaraa hänen terveydelleen ja esimiesaseman väärinkäyttäminen on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava törkeästi esimiesaseman väärinkäyttämisestä vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

14 §

Esimies, joka ottaa varusmieheltä taikka muulta sotilalta, jonka suoranaisten esimies hän on, joko itseään tai toista varten lainaksi rahaa tai muuta omaisuutta taikka takauksen tai siihen rinnastettavan sitoumuksen, on tuomittava luvattomasta lainan ottamisesta kurinpitörangaistukseen.

(jää pois, ks. 1 §)

Palvelusrikokset

15 §

Joka tahallaan rikkoo tai jättää täyttämättä palvelukseen kuuluvan velvollisuuden taikka jättää noudattamatta palvelusta tai sotilaallista järjestystä koskevia ohjesääntöjä tai muita määräyksiä, on tuomittava, jollei teosta ole 40 luvun 1—3 tai 5 §:ssä tai tässä luvussa erikseen säädetty rangaistusta, palvelusrikoksesta kurinpitörangaistukseen tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

(ks. 22 §)

(ks. 6 §:n 1 mom.)

1 §

Palvelusrikos

Sotilas, joka rikkoo tai jättää täyttämättä palvelukseen kuuluvan velvollisuuden taikka palvelusta tai sotilaallista järjestystä koskevan ohjesäännöllä tai muulla tavoin annetun määräyksen, on tuomittava, jollei teosta 40 luvun 1—3 tai 5 §:ssä tai tässä luvussa erikseen säädetty rangaistusta, palvelusrikoksesta kurinpitörangaistukseen tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Palvelusrikoksesta tuomitaan myös sotilas, 1) joka on palvelustehtävässä siinä määrin alkoholin tai muun huumaavan aineen vaikutuksen alainen, että hänen kykynsä suorittaa palvelusta on alentunut, tai

2) joka hankkiakseen itselleen vapautuksen, loman tai muun helpotuksen palveluksesta vioittaa itseään, vahingoittaa terveyt-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Jos palvelusrikos on vähäinen taikka jos palvelusvelvollisuuden tai ohjesääntöihin sisältyvien ja muiden määräysten rikkominen tai täyttämättä jättäminen on tapahtunut huolimattomuudesta tai varomattomuudesta, on rikoksenteikijä tuomittava **palvelusrikkomuksesta** kurinpitorangeistukseen tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

16 §

Jos palvelusrikoksella on tarkoitus hankkia huomattavaa hyötyä tai aiheuttaa tuntuvaa vahinkoa taikka jos rikos on tehty erityisen vastuunalaista tehtävää suoritettaessa, ja tekoa on edellä mainituissa tai muissa tapauksissa, huomioon ottaen rikokseen johdaneet ja siitä ilmenevät seikat kokonaisuudessaan, pidettävä törkeänä, on rikoksenteikijä tuomittava **törkeästä palvelusrikoksesta** vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

17 §

Vartio- tai päivystystehtävää suorittava sotilas, joka luvattomasti poistuu vartiopaikaltaan tai päivystystehtävästä, tai sotilas, joka ei määräaikana saavu sanottuun palvelustehtävään taikka muuten *tahallaan* jättää täyttämättä tai rikkoo vartio- tai päivystys-

tään tai sitä yrittää taikka sanotussa tarkoituksessa esittää valheellisen tiedon tai muulla tavoin menettelee vilpillisesti.

3 §

Lievä palvelusrikos

Jos palvelusrikos, *palvelustehtävän laatu tai muut seikat huomioon ottaen, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksenteikijä on tuomittava lievästä palvelusrikoksesta* kurinpitorangeistukseen.

4 §

Tuottamuksellinen palvelusrikos

Jos 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu palvelusrikos on tehty huolimattomuudesta, rikoksenteikijä on tuomittava tuottamuksellisesta palvelusrikoksesta kurinpitorangeistukseen tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

2 §

Törkeä palvelusrikos

Jos palvelusrikoksessa

- 1) tavoitellaan huomattavaa hyötyä,
- 2) pyritään aiheuttamaan huomattavaa tai erityisen tuntuvaa vahinkoa taikka
- 3) rikos on tehty erityisen vastuunalaista tehtävää suoritettaessa

ja palvelusrikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteikijä on tuomittava **törkeästä palvelusrikoksesta** vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

Vartiorikokset

5 §

Vartiorikos

Vartio- tai päivystystehtävää suorittava sotilas, joka luvattomasti poistuu vartiopaikaltaan tai päivystystehtävästä, tai sotilas, joka ei määräaikana saavu sanottuun palvelustehtävään taikka muuten jättää täyttämättä tai rikkoo vartio- tai päivystyspalveluksesta

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

palveluksesta annettuja määräyksiä, on tuomittava *vartiorkoksesta* vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi tai kurinpitorangeistukseen.

annettuja määräyksiä, on tuomittava *vartiorkoksesta* kurinpitorangeistukseen tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

7 §

Lievä vartiorikos

Jos vartiorikos, vartio- tai päivystystehtävän laatu tai muut seikat huomioon ottaen, on katsottava vähäiseksi taikka jos 1 momentissa tarkoitettu rikos on tehty huolimattomuudesta tai varomattomuudesta, rikoksenteikijä on tuomittava *vartiorkomuksesta* kurinpitorangeistukseen tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Jos vartiorikos, vartio- tai päivystystehtävän laatu tai muut seikat huomioon ottaen, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksenteikijä on tuomittava *lievästä vartiorkoksesta* kurinpitorangeistukseen tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

8 §

Tuottamuksellinen vartiorikos

Jos vartiorikos on tehty huolimattomuudesta, rikoksenteikijä on tuomittava *tuottamuksellisesta vartiorkoksesta* kurinpitorangeistukseen tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

Jos vartiorikos tapahtuu sota-aikana, rikoksenteikijä on tuomittava vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

(jää pois, ks. 19 §, 22 §)

6 §

Törkeä vartiorikos

Jos vartiorkoksessa aiheutetaan huomattavaa tai erityisen tuntuvaa vahinkoa taikka sellaisen vahingon vaaraa ja vartiorikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteikijä on tuomittava törkeästä vartiorkoksesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

(uusi)

(jää pois, ks. 19 §, 22 §)

18 §

Jos luvaton poistuminen sota-aikana vartiopaikalta tai päivystystehtävästä taikka sinne saapumatta jääminen on omiaan vaarantamaan erityisen tärkeän kohteen taikka aiheuttamaan erityistä vaaraa joukolle tai sen toiminnalle, rikoksenteikijä on tuomittava vaarallisesta vartiorkoksesta vankeuteen vä-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

hintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

19 §

Sotilas, joka *tahallaan* vaarantaa taistelutoimen suorittamisen taikka jättää täyttämättä tai rikkoo hänelle taistelutoimessa kuuluvan erityisen velvollisuuden vaarantaen taistelutoimen suorittamisen, on tuomittava, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, *taisteluvollisuuden rikkomisesta* vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

(ks. 6 §:n 2 mom.)

20 §

Jos taisteluvollisuuden rikkomisen on omiaan aiheuttamaan erityistä vaaraa joukolle tai sen toiminnalle, rikoksentehtyjä on tuomittava *vaarallisesta taisteluvollisuuden rikkomisesta* vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Sotilas, joka sota-aikana karkaa vihollisen puolelle tai ilman pakottavaa syytä antautuu viholliselle, on tuomittava, jollei hän samalla tee törkeää maanpetosta tai sitä yritä, *sotakarkuruudesta* vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Edellä 2 momentissa mainitun rikoksen yritys on rangaistava.

Sota-ajan rikokset

20 §

Taisteluvollisuuden rikkominen

Sotilas, joka

1) rikkomalla hänelle taistelutoimessa kuuluvan erityisen velvollisuuden,

2) jättämällä sellaisen velvollisuuden täyttämättä tai

3) *muulla näihin rinnastettavalla tavalla* vaarantaa taistelutoimen suorittamisen, on tuomittava, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, *taisteluvollisuuden rikkomisesta* vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

Taisteluvollisuuden rikkomisesta tuomitaan myös sotilas, joka sota-aikana tarkoituksenaan karttaa palvelusta tai välttää osallistumasta erityiseen taistelutoimeen tekee 1 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetun rikoksen.

(jää pois, ks. 22 §)

21 §

Sotakarkuruus

Sotilas, joka sota-aikana karkaa vihollisen puolelle tai ilman pakottavaa syytä antautuu viholliselle, on tuomittava, jollei hän samalla tee törkeää maanpetosta tai sitä yritä, *sotakarkuruudesta* vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Salahanke vaarallisen sotilasrikoksen tekemiseksi

21 §

Jos useat sotilaat sopivat keskenään edellään luvun 5, 8, 10, 18 tai 20 §:ssä tarkoitettua vaarallisen sotilasrikoksen tekemisestä, on rikoksenteikijä tuomittava *salahankkeesta vaarallisen sotilasrikoksen tekemiseksi*, alkuunpanija ja johtaja vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi sekä muu osallinen vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi tai kurinpitörangaistukseen.

Järjestysrikokset

22 §

Jos sotilas on palvelustehtävässä siinä määrin alkoholin tai muun huumaavan aineen vaikutuksen alainen, että hänen kykynsä suorittaa palvelusta on alentunut, hänet on tuomittava *päihtymyksestä palveluksessa* kurinpitörangaistukseen tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

23 §

Jos sotilas muuten kuin 22 §:ssä mainitussa tapauksessa kasarmi- tai muulla puolustusvoimien käytössä olevalla alueella, julkisella paikalla tai julkisessa tilaisuudessa esiintyy ilmeisesti päihtyneenä taikka *mainituissa olosuhteissa tai palvelustehtävässä* meluamalla tai muulla käyttäytymisellään aiheuttaa häiriötä tai pahennusta, hänet on tuomittava *sotilaan sopimattomasta käyttäytymisestä* kurinpitörangaistukseen.

24 §

Milloin sotilaat yhteistoimin häiritsevät yleistä järjestystä tai turvallisuutta, rikoksenteikijä on tuomittava, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, *kurittomuudesta* kurinpitörangaistukseen tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

23 §

Salahanke vaarallisen sotilasrikoksen tekemiseksi

Jos sotilaat sopivat keskenään 22 §:ssä tarkoitettua vaarallisen sotilasrikoksen tekemisestä, on kukin rikoksenteikijä tuomittava *salahankkeesta vaarallisen sotilasrikoksen tekemiseksi*, alkuunpanija ja johtaja vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi sekä muu osallinen kurinpitörangaistukseen tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

(jää pois, ks. 1 §:n 2 momentin 1 kohta)

Muut rikokset

17 §

Sotilaan sopimaton käyttäytyminen

Sotilas, joka *muulloin kuin palvelustehtävässä ollessaan* puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen käytössä olevalla kasarmi- tai muulla alueella, julkisella paikalla tai julkisessa tilaisuudessa esiintyy *ilmeisen* päihtyneenä taikka meluamalla tai muulla käyttäytymisellään aiheuttaa häiriötä tai pahennusta, on tuomittava *sotilaan sopimattomasta käyttäytymisestä* kurinpitörangaistukseen.

(jää pois, ks. 1 §, 17 §)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

25 §

*Arestirangaistusta suorittava sotilas, joka luvattomasti poistuu arestista taikka rikkoo siihen liittyvän poistumisrajoituksen, taikka poistumiskiello-*o*jennusta tai poistumisrangaistusta suorittava sotilas, joka rikkoo poistumisrajoituksen, on tuomittava, jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, **täytäntöönpanorikkomuksesta** kurinpitorangaistukseen.*

(jää pois, ks. 1 §, 9 §)

26 §

Sotilas, joka ilman esimiehen lupaa osallistuu puolueen tai puoluepoliittista toimintaa harjoittavan tai sitä tukevan yhdistyksen julkiseen tilaisuuteen tai muuhun kokoukseen pitämällä alustuksia tai esitelmiä tai lausumalla mielipiteitä puoluepoliittisista asioista, on tuomittava luvattomasta poliittisesta toiminnasta kurinpitorangaistukseen.

Jos puolustusvoimissa tai rajavartiolaitoksessa muuten kuin asevelvollisena palveleva sotilas kuuluu jäsenenä puolueeseen tai 1 momentissa tarkoitettuun yhdistykseen, hänet on tuomittava rangaistukseen niin kuin sanotussa momentissa on säädetty.

Sotavankeja koskevat säännökset

27 §

Sotavanki on tämän luvun sotilasta koskevien säännösten alainen huomioon ottaen, mitä 28 ja 29 §:ssä säädetään sekä Suomea velvoittavissa kansainvälisissä sopimuksissa määrätään.

28 §

Sotavanki, joka pakenee tai sitä yrittää, on tuomittava *sotavankeudesta pakenemisesta* kurinpitorangaistukseen.

Sotavanki, joka edistää toisen sotavangin pakenemista, on tuomittava *sotavangin pakenemisen edistämisestä* kurinpitorangaistukseen.

18 §

Luvaton poliittinen toiminta

Tämän luvun 26 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa tarkoitettu sotilas tai rajavartiolaituksen sotilastehtävässä palveleva, joka liittyy jäseneksi puolueeseen tai puoluepoliittista toimintaa harjoittavaan tai sitä selvästi tukevaan yhdistykseen taikka jättää eroamatta puolueesta tai edellä tarkoitetusta yhdistyksestä, on tuomittava luvattomasta poliittisesta toiminnasta kurinpitorangaistukseen.

Sota-ajan rikokset

24 §

Sotavankeudesta pakeneminen

Sotavanki, joka pakenee tai sitä yrittää, on tuomittava *sotavankeudesta pakenemisesta* kurinpitorangaistukseen.

25 §

Sotavangin pakenemisen edistäminen

Sotavanki, joka edistää toisen sotavangin pakenemista, on tuomittava *sotavangin pakenemisen edistämisestä* kurinpitorangaistukseen.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Sotavankia, joka on päässyt pakenemaan omiin joukkoihinsa tai puolueettomaan maahan, mutta joutuu uudestaan vangiksi, ei saa enää tuomita rangaistukseen aikaisemmin tekemästään tässä pykälässä tarkoitettua rikoksesta.

29 §

(ks. 3 §:n 1 mom.)

(ks. 3 §:n 2 mom.)

Rikoksesta, johon sotavanki on paon tai pakoyrityksen aikana syyllistynyt ainoastaan pakonsa helpottamiseksi ja joka ei sisällä henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa, on hänet tuomittava ainoastaan kurinpitörangaistukseen.

28 §

Soveltamisrajoitukset

Edellä 26 ja 27 §:ssä tarkoitettut henkilöt ovat siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään sotilasrangaistussäännösten alaisia *sen ajan*, jonka näissä säännöksissä tarkoitettu palvelus tai olosuhde kestää.

Asetuksella voidaan säätää, milloin se tämän luvun alaisen henkilön virka-asemaan tai tehtävien laatuun nähden katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, ettei sotilasrangaistussäännöksiä tai asetuksessa mainittavaa osaa niistä ole häneen sovellettava.

Sotavanki on tämän luvun *sotilaita* koskevien säännösten alainen ottaen huomioon, mitä 24 ja 25 §:ssä säädetään sekä Suomea velvoittavissa kansainvälisissä sopimuksissa määrätään.

Sotavankia, joka on päässyt pakenemaan omiin joukkoihinsa tai puolueettomaan maahan, mutta joutuu uudestaan vangiksi, ei saa enää tuomita rangaistukseen aikaisemmin tekemästään 24 §:ssä tarkoitettua rikoksesta.

Rikoksesta, johon sotavanki on paon tai pakoyrityksen aikana syyllistynyt ainoastaan pakonsa helpottamiseksi ja joka ei sisällä henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa, on hänet tuomittava ainoastaan kurinpitörangaistukseen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta _____

2.

Laki**sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetun sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983)
 2 §:n 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Sota-aikana käsitellään sotilasoikeudenkäyntiasiana lisäksi syyte 1 ja 2 momentissa tarkoitettusta teosta rikoslain 45 luvun 2 §:ssä mainittua henkilöä vastaan, jos teko on kohdistunut toiseen sotilasrangaistussäännösten alaiseen henkilöön, puolustusvoimiin tai sanotussa pykälässä tarkoitettuun laitokseen.

Sota-aikana käsitellään sotilasoikeudenkäyntiasiana lisäksi syyte 1 ja 2 momentissa tarkoitettusta teosta rikoslain 45 luvun 27 §:n 2 tai 3 momentissa mainittua henkilöä vastaan, jos teko on kohdistunut toiseen sotilasrangaistussäännösten alaiseen henkilöön, puolustusvoimiin tai *sanotuissa momenteissa* tarkoitettuun laitokseen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta . _____

3.

Laki**asevelvollisuuslain 50 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 15 päivänä syyskuuta 1950 annetun asevelvollisuuslain (452/1950) 50 a §, sellaisena kuin se on laissa 1169/1988, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

50 a §

Asevelvolliselle on myönnettävä lupa poliittisten luottamustointien hoitamiseen ja lupa osallistua alustuksia tai esitelmää pitämällä taikka puoluepoliittisista asioista mielipiteitä lausumalla puolueen tai puoluepoliittista toimintaa harjoittavan tai sitä tukevan yhdistyksen julkiseen tilaisuuteen tai muuhun kokoukseen, jos tehtävien hoitaminen ja osallistuminen voi tapahtua asianomaisen vapaa-aikana ja haittaamatta hänen palvelustehtäviensä suorittamista. Muutoin voidaan lupa myöntää, jos siihen on erityinen syy.

Varusmiespalvelusta suorittavalle asevelvolliselle on 1 momentissa säädetyin edellytyksin myönnettävä myös lupa osallistua palvelusolosuhteittensa kehittämistä edistävään toimintaan.

Ehdotus

50 a §

Varusmiespalvelusta suorittavalle asevelvolliselle on myönnettävä lupa osallistua palvelusolosuhteittensa kehittämistä edistävään toimintaan, jos osallistuminen voi tapahtua asianomaisen vapaa-aikana ja haittaamatta hänen palvelustehtäviensä suorittamista. Muutoin voidaan lupa myöntää, jos siihen on erityinen syy.

Tämä laki tulee voimaan
kuuta .

päivänä

